ХАЛҚ СЎЗИ

خلق سوزی

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ РЎЗНОМАСИ

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган | 1991 йил 26 сентябрь, пайшанба, 187-сон | НАРХИ ОБУНАЧИГА 7 ТИЙИН. СОТУВДА 10 ТИЙИН.

ЭЛЧИ ҚАБУЛ ҚИЛИНДИ

24 сентябрь куни Ўзбекистон Республикасининг Президенти И. А. Каримов республикамиз бўйлаб сафар қилаётган Покистон Ислом Республикасининг СССРдаги фавқулодда ва мухтор элчиси Ашраф Жаҳонгир Қозини қабул қилди.

Суҳбат чоғида мустақиллик қабул қилинганидан сўнг Ўзбекистон хорижий мамлакатлар билан иқтисодий ва бошқа алоқаларни йўлга қўйишда катта имкониятларга эга бўлгани таъкидланди. Бу Осиё минтақасидаги давлатлар учун ҳам янги истиқболлар очади. Покистонга келганда, унинг Ўзбекистон билан тарихий ва маданий алоқалари қадим-қадимдан мавжуд бўлиб, чуқур илдизга эгадир. Шу сабабли икки жумҳуриятнинг ҳам савдо-иқтисодий, ҳам маданий соҳалардаги алоқалари янада қалин бўлмоғи лозим. Шунингдек Ўзбекистон тарихий меросни авайлаб асраб, Шарқнинг буюк мутафаккири ва шоири Алишер Навоий таваллудининг 550 йиллигини тантанали нишонлашга ҳозирлик кўраётгани ҳам таъкидланди.

А. Ж. Қози Покистон Ислом Республикаси халқи ва унинг Президенти Ғулом Исҳоқхон номидан Ўзбекистон Республикасининг халқига ва Президенти И. А. Каримовга Ўзбекистон мустақилликни қабул қилгани муносабати билан, оғзаки табригини топширди.

Элчи Покистон бош вазири Миён Навоз Шарифнинг И. А. Каримовга ўзи учун қулай бўлган вақтда Покистонга келиш тўғрисидаги шахсий таклифномани топширди. Таклиф миннатдорчилик билан қабул қилинди. Ташриф муддатлари қўшимча тарзда келишиб олинади.

Иккала томон ўзаро манфаатли асосда муносабатларни мустаҳкамлашга тайёр эканини изҳор қилди. Ўзбекистон билан Покистонни бирлаштирадиган ҳаво йўлини, савдо уйларини, шунингдек Тошкентда Покистоннинг бош консулхонасини очиш имкониятлари дастлабки тарзда гаплашиб олинди.

Суҳбатда Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси раисининг ўринбосари Б. С. Ҳамидов, Ўзбекистон Ташқи ишлар вазири Ш. Н. Маҳмудова қатнашдилар.

Суҳбатда Покистоннинг СССРдаги элчихонаси маслаҳатчиси Жавид Саид ҳам иштирок этди.

(ЎзТАГ).

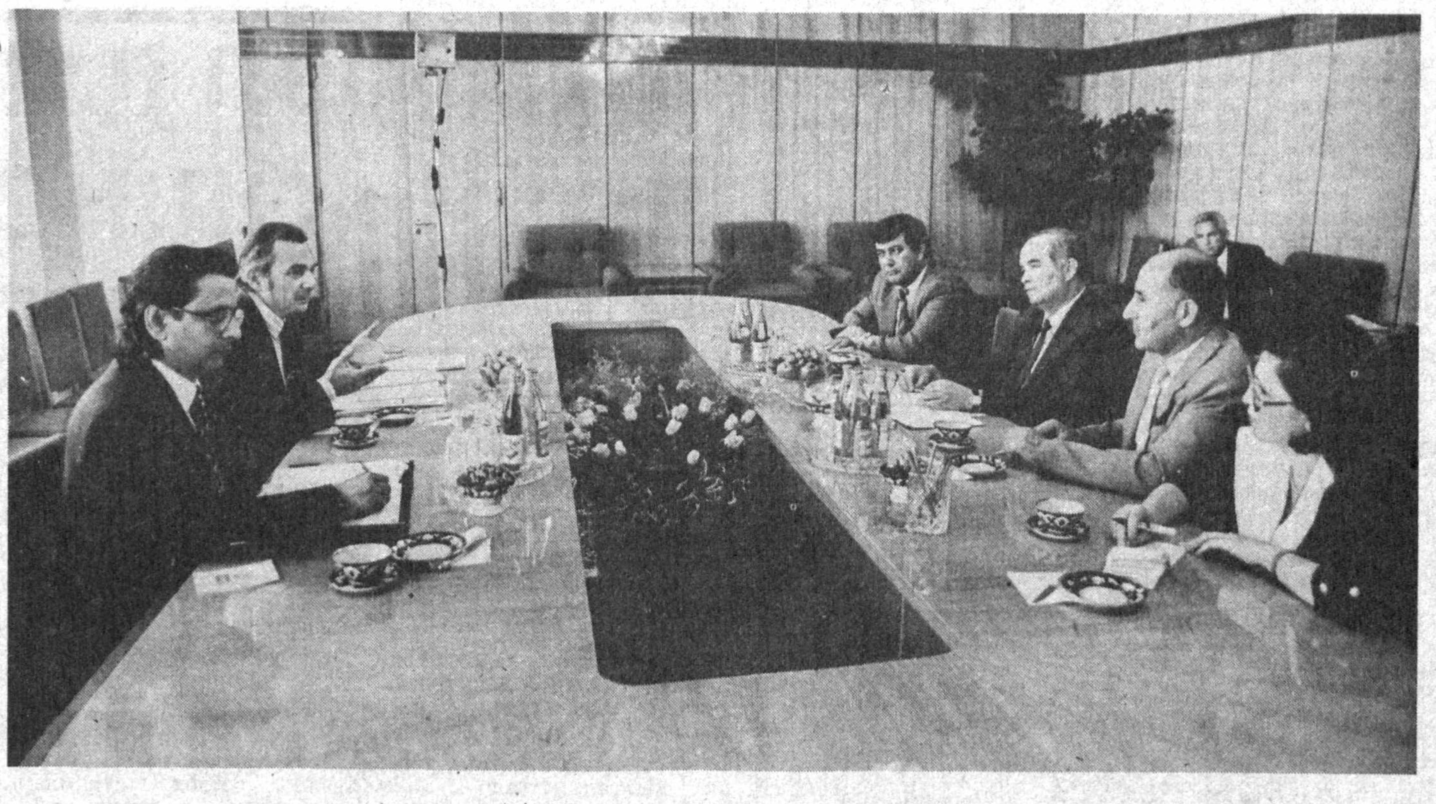

СУРАТДА: қабул пайти. Р. ЖУМАНИЁЗОВ олган сурат.

САМИМИЙ ҚУТЛОВЛАР

«Табани корпорейшн» (Табани груп оф компаниз) фирмаси Табани оиласи, Покистон халқи номидан эҳтиром билдириб, республика Президенти жаноб И. А. Каримов орқали Ўзбекистон халқини тарихий воқеа — республика Мустақил деб эълон қилингани билан табриклайди.

Биз Ўзбекистон раҳбариятини ишонтириб айтамизки, халқингизни ва республикангизни қўллаб-қўвватлайверамиз.

Мамлакатларимиз тарихан, маданий, жуғрофий жиҳатдан яқинлигини ҳисобга олиб, «Табани фирмаси» Ўзбекистон билан мумкин қадар кўпроқ ҳамкорлик қилиш ниятидадир. «Буюк Ипак йўли» мамлакатларимиз орқали ўтган. Диний яқинликнинг ҳам аҳамияти катта. Бизнинг ишончимиз республикадаги барқарорликка, сизнинг ғайратли, юқори малакали раҳбарлигингиз остида сармоя сарфлаш учун нисбатан яхши шароит мавжудлигига асосланади.

Самимий ҳурмат билан Ёқуб ТАБАНИ.

* * *

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ПРЕЗИДЕНТИ ЎРТОҚ И. А. КАРИМОВГА

Ҳурматли Ислом Абдуғаниевич!

Биз, миллий маданият марказларининг раҳбарлари, Ўзбекистонда яшовчи халқларимиз номидан республика Мустақил деб эълон қилинганлиги билан самимий қутлаймиз ва табриклаймиз. Мустақил Ўзбекистон Республикаси раҳбарияти ўтказаётган миллий сиёсатни тўла-тўкис қўллаб-қувватлаймиз.

Миллий маданият марказларининг раҳбарлари.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ РАЁСАТИДА

24 сентябрь куни Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раёсатининг мажлиси бўлди. Унда 1991 йилнинг 30 сентябрь куни чақириладиган Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши навбатдан ташқари еттинчи сессияси масалалари кўриб чиқилди.

Навбатдан ташқари сессиянинг ўтказилиши Ўзбекистон Республикасидан СССР Олий Кенгаши палаталарига делегат қилиб юбориладиган номзодларни давлат олий ҳокимият органи тасдиқлаши зарурлиги билан боғлиқдир.

Шу билан бирга Раёсат республика мустақиллигини кучайтиришга қаратилган бир қанча янги қонун ҳужжатлари қабул қилинишини тезлаштириш мақсадга мувофиқдир, деб ҳисоблади. Улардан бири «Ўзбекистон Республикаси давлат мустақиллигининг асослари тўғрисида»ги қонунга конституциявий мақом беришдир. Раёсат аъзолари, шунингдек «Ўзбекистон Республикаси Президенти сайлови тўғрисида»ги қонуннинг тезроқ қабул қилиниши хусусида ҳам якдил фикр билдирдилар ва тақдим этилган тегишли қонун лойиҳасини маъқулладилар.

Мажлисда ҳуқуқий мустақил давлатни барпо этиш, иқтисодий ва сиёсий ислоҳотларни амалга ошириш учун ҳозирдаёқ анчагина ишлар қилиб қўйган республика халқ депутатлари фаолиятини янада кучайтириш зарурлиги алоҳида таъкидланди.

Энди Олий Кенгаш ишида Ўзбекистон Республикаси янги Конституциясини қабул қилиш, мустақиллик йўлидан бундан кейинги ҳаракатларни қонун билан мустаҳкамлаш асосий иш бўлиши кераклиги таъкидланди. Шу чақириқ охирига қадар ўз ваколатларини сақлаб қоладиган Ўзбекистон Республикаси халқ депутатларига Раёсат сайловчилар билан алоқаларни мустаҳкамлашни улар берган наказлар бажарилишига эришишни ва қонун лойиҳаларини тайёрлашда фаол қатнашишни таклиф этади. Шунингдек, баъзи бошқа масалалар ҳам кўриб чиқилди.

Мажлисда Ўзбекистон Республикасининг Президенти И. А. Каримов нутқ сўзлади.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИ РАЁСАТИНИНГ ҚАРОРИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ НАВБАТДАН ТАШҚАРИ ЕТТИНЧИ СЕССИЯСИНИ ЧАҚИРИШ ТЎҒРИСИДА

Ўн иккинчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг навбатдан ташқари еттинчи сессияси 1991 йил 30 сентябрь куни эрталаб соат 10 да Тошкент шаҳрида чақирилсин.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг раиси Ш. ЙЎЛДОШЕВ.

Тошкент, шаҳри,
1991 йил, 24 сентябрь.

* * *

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг навбатдан ташқари еттинчи сессияси муҳокамасига қуйидаги масалаларни киритиш назарда тутилмоқда:

1. Ўзбекистон Республикасидан СССР Олий Кенгаши палаталарининг таркибига делегат қилиб юбориладиган СССР халқ депутатлари ва Ўзбекистон Республикаси халқ депутатларининг номзодлари тўғрисида.
2. «Ўзбекистон Республикаси Президенти сайлови тўғрисида» Ўзбекистон Республикасининг қонун лойиҳаси ҳақида.
3. «Ўзбекистон Республикаси қонунига конституциявий мақом бериш тўғрисида» Ўзбекистон Республикасининг қонун лойиҳаси ҳақида.

«Ўзбекистон Республикаси давлат мустақиллигининг асослари тўғрисида».

4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармонларини тасдиқлаш тўғрисида.
5. Литва Республикаси, Латвия Республикаси, Эстония Республикаси мустақиллигини таниш тўғрисида ва Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг ушбу республикалар Олий Кенгашларига мурожаатлари тўғрисида.

МУСТАҚИЛЛИК, АСРАЙМИЗ СЕНИ, КЕРАК БЎЛСА ЖОНИМИЗ БИЛАН

ОЙДИН ҲАҚИҚАТ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ФАНЛАР АКАДЕМИЯСИНИНГ МУХБИР АЪЗОСИ, ЮРИДИК ФАНЛАРИ ДОКТОРИ А. АЪЗАМХЎЖАЕВ БИЛАН МУСОҲАБА

— Анвар ака, мана бугун, Ўзбекистон учун мустақиллик эълон қилинган қутлуғ кунларда беихтиёр хаёл тарихга етаклайди ва қайта қуриш даврида ҳаммага маълум бўлиб қолган бир ҳақиқатни яна бир марта ойдинлаштириш истаги туғилади: ўн тўққизинчи асрнинг иккинчи ярмида Туркистон чор Россияси томонидан босиб олинганми ёки биз юз йил атрофида айтиб келганимиздек — қўшиб олинганми?

— Туркистон босиб олинган, забт этилган,

— Демак, шунча йил ўзимизни ўзимиз алдаб келдик. Бунинг сабаби нимада?

— Умумий вазиятни эътиборга олиш керак. Давр шунақа эди. Тарихий ҳақиқатни айтган ёки айтишга уринган олиму донишлар ўша захоти ердаги худо ҳисобланган партия раҳбариятининг зарбасига учрарди. Буни мен ҳам, сиз ҳам яхши биламиз. У-ку ҳудуднинг босиб олиниши, яқин ўтмишдаги бошқа тарихий воқеа-ҳодисалар ҳам бузиб кўрсатилган. Масалан, Ўрта Осиёда, миллий давлат чегараланишини ўтказиш ҳамда миллий давлатчиликни барпо бўлишига оид масалалар сохталаштирилган. Хусусан, Ўзбекистон Республикасининг ташкил топиш муддати шу вақтгача барча расмий ҳужжатларда 1924 йилнинг 27 октябри деб аталади. Мутлақо нотўғри: ҳам тарихий, ҳам сиёсий жиҳатдан. Рост, 27 октябрнинг Ўрта Осиёда давлатчиликни ривожланишига тааллуқли жойи бор — СССР Марказий Ижроия комитети шу куни ўзининг навбатдаги мажлисида Ўрта Осиёда миллий давлат чегараланишини ўтказиш ҳақида Туркистон, Бухоро, Хоразм республикаларининг таклифларини кўриб чиқиб маъқуллаган. Лекин миллий давлат чегараланишини ўтказиш ва Ўрта Осиёда миллий республиканинг ташкил топиши бу кун билан белгиланмайди. Ўзбекистон ССРнинг ташкил этилиши бир неча босқичдан иборат бўлиб, республиканинг ташкил этилгани ҳақидаги расмий баёнот 1924 йил 18 ноябрда эълон қилинди. Худди шу куни республиканинг биринчи ҳукумати бошлиғи бўлмиш Ф. Хўжаев раислигида Революцион комитет ташкил этилди ва у махсус баёнот эълон қилиб, Ўзбекистон ССР барпо этилганини хабарлади. 1925 йил февралида Бухоро шаҳрида Ўзбекистон Советларининг 1-таъсис қурултойи очилди, декларация эълон қилинди. Шу йил май ойида эса ЎзССР СССР таркибига қабул қилинди. Республика ташкил этилишини 27 октябрь билан боғлаш марказга сиғиниш билан боғлиқ. Худди «қўшиб олиниш» каби бузиб талқин қилинган.

— Ўша пайтда Ўрта Осиёни кучсизлантириш учун республикаларни бўлиб юборилган деган гапга қандай қарайсиз?

— Ҳозирги Ўрта Осиё республикалари раҳбарларининг йиғилишидан хавотирлик натижасида келиб чиққан гап бу. Хоразм, Қўқон хонликлари ва Бухоро амирлиги давлатлари мавжуд эди. Босиб олингач, Қўқон хонлиги ўрнида Туркистон ҳарбий губернаторлиги ташкил этилди, уни бошқариш Россия ҳарбий министрлигига топширилди. Аҳволни тасаввур этиш мумкин. Буни эса Русия босиб олганлигининг «прогрессив» аҳамияти деб талқин қилиб келдик. Учала давлат таркиби кўп миллатли бўлса-да, ҳаммаси ўзбек давлатчилиги бўлган. Хоразм ва Қўқон хонликларида иш ўзбек тилида, Бухорода эса ўзбек ва форс тилларида олиб борилган. Бухоро амири Саид Олимхон Эрон шоҳи билан ўзбек тилида ёзишма-мулоқотлар қилган. Хулоса шуки, бугунга келиб ягона турк — Турон давлатини тиклаш ҳаётдан узоқ гап.

— Ўзбекистонда мустақилликни қабул қилиш тўсатдан бўлдими ёки пойдевори бормиди?

— Пойдевор бор эди: қайта қуриш, сиёсий жиҳатдан миллий ўзлигимизни таниш, Иттифоқни янги сифатда ташкил этиш жараёни. Ҳозир мустақилликнинг расмий-ташкилий томони ҳал этиляпти. Энди ўз Конституциямизни ишлаб чиқишимиз керак. Мудофаа вазирлигининг, Миллий гвардиянинг, Ташқи иқтисодиёт банкининг ташкил этилиши ва Президент фармони билан амалга оширилаётган шунга ўхшаш бошқа тадбирлар амалдаги мустақилликнинг дастлабки қадамларидир. Ўзбекистон СССР таркибига киради, лекин айрим масалалар — валюта, ташқи давлатлар билан алоқа мустақил ҳал этилади. Яқин келажакда Ўзбекистон давлати БМТга аъзо бўлиш эҳтимоли бор. Шу йил 20 августда имзоланиши керак бўлган Иттифоқ Шартномаси билан ҳозирги қайта ишланган Шартнома тубдан фарқ қилади. Униси кўпроқ Марказ манфаатларини кўзлар эди, бунисида эса республикаларга кенг имконият берилган.

— Ҳар бир ёмон нарсанинг ҳам яхши томони бўлади дейишганидек, давлат тўнтариши республикалар мустақиллигини кучайтириш учун хизмат қилибди-да?

— Ҳа, шундай десак ҳам бўлаверади. Горбачев Бош котибликдан воз кечди, КПСС XXIX съезди чақирилмоқчи эди, КПСС тарқатиб юборилди. Бир сўз билан айтганда, давлат тўнтариши Иттифоқ Президентининг кўзини очди.

— Кейинги икки йил ичида пайдо бўлган Ўзбекистоннинг бошқа республикаларга боқимандалиги ҳақидаги фикрга нима дейсиз?

— Бу нозик масала. Ер ости бойликлари тўла республикага бўйсундирилса, пахта, мева-сабзавот, тилла, қоракўл ва бошқа шу каби бойликларга республиканинг ўзи хўжайин бўлса ким кимга боқимандалиги кўринади-қолади. Иқтисодий аҳволни яхшилаш учун горизонтал алоқаларни йўлга қўйиш, яъни қўшни республикалар билан муносабатларда Марказнинг рухсатисиз ўзаро келишиб иш тутиш ривожланишга катта туртки бўлади. Ўрта Осиё ва Қозоғистон республикаларининг Маслаҳат Кенгаши тузилгани бу борадаги тарихий воқеадир.

— Иттифоқ деган тушунча йўқолса, унинг ўрнига Россия ҳукмдорлиги хавфи бор. Қизиқ-да, бошқа республикалар битта республикага — Россияга бўйсуниши керак бўладими?

— СССР миқёсида ҳозир ҳукумат йўқ. На Вазирлар маҳкамаси, на Кенгаш. Россия бошқарса, деган гап рад этилди. Республикалараро Иқтисодий комитет ташкил этилди, унга Силаев раҳбар этиб тайинланди. Силаевни Россия Вазирлар Кенгаши раиси вазифасидан озод қилиниши кутилмоқда. Мазкур Комитет тенг ҳуқуқлилик асосида ташкил этилди. Биздан Вазирлар маҳкамаси раисининг биринчи ўринбосари И. Ҳ. Жўрабеков билан ўринбосар Б. С. Ҳамидов бу комитетга аъзо бўлиб киришди. Бошқа республикалардан ҳам иккиуч киши кирди. Лекин масалалар муҳокамасига овоз беришда ҳар бир республика битта овозга эга бўлади.

— Мустақил республикага ўзининг пул бирлиги бўлиши керакми?

— Шарт эмас, лекин алоҳида пул бирлигини жорий этиш ҳуқуқи сақланиб қолади. Агар янгиланган Иттифоқ таркибида бўлсак, алоҳида пул мақсадга мувофиқ эмас. Шунингдек, СССР таркибига кириш-кирмаслик ҳам ихтиёрий. Ҳозиргача уч марта қабул қилинган СССР Конституцияларидан кейин республикалар деярли айнан Иттифоқники каби Конституцияларни қабул қилган. Ҳозир эса мутлақо мустақил Конституция қабул қилиш ҳуқуқи бор ва бундай Асосий Қонун устида иш олиб борилияпти.

— Мудофаа вазирлиги ва Миллий гвардиянинг ташкил этилишига қандай қарайсиз?

— Бу рамзий армияларимиз. Кўп сонли мудофаа қўшини ташкил этишнинг зарурати йўқ. Чунки биз Иттифоқ таркибидамиз-ку. Керак пайтда эса қўшин сонини кўпайтиришимиз мумкин — ҳамиртуруш бор. Ҳозир СССР Президенти ҳузурида Ҳарбий реформа ўтказиш комитети ташкил этилди. Бу ҳам республикалар маслаҳатига қулоқ солишнинг натижаси.

— Тил ҳақидаги қонуннинг бажарилиши, сизнингча, қандай боряпти? Етти йилдан сўнг давлат тилини ўрганмаган одам Ўзбекистонда яшай оладими-йўқми? Илгари ҳам икки марта бундай қонун қабул қилинган, лекин бажарилмай қолиб кетган экан.

— Бунисининг ҳам бажарилиши суст. Ҳолбуки, Давлат тилининг бажарилишини таъминлаши керак бўлган ҳукумат комиссияси бор. Чамаси, улар яхши ишламаяпти. Айниқса бошқарувни давлат тилига ўтказиш кечикаётганини кечириб бўлмайди. Ваҳоланки, қонунлар ичида Тил ҳақидаги қонун ижросини таъминлаш — катта ютуқ. Маълумки, республикамиз олий ўқув юртларида минглаб ажнабий талабалар ўқийди. Бизда — юридик институтида 111 киши. Шу вақтгача чет эллик талабаларга фақат рус тили ўқитиларди. Биз уларга ўзбек тилини ўқитишни йўлга қўйяпмиз. Ўзбек тили кафедраси ташкил этдик. Ўзбекистонда билим олган чет элликлар мустақил республика тилини ўрганиши керак.

— Сиз билан тарихимиз ҳуқуқи ҳақида мулоқот қилаётган эканмиз, яна бир оғриқ нуқта — имлонинг икки марта алмаштирилиши ҳақида эсламасдан бўлмайди. Нима бу — сиёсий босқинчилик эмасми?

— Ҳа, бу ишлар нотўғри бўлган. Айни пайтда халқимизнинг қобилиятига тан бераман. Октябрь инқилоби даврида араб алифбоси, 30-йилларда лотин алифбоси, 40-йилда ҳозирги алифбо. Ҳар ўн йилда бутунлай бир-бирига зид бўлган алифбони ўзлаштирган халққа бу қобилияти ва меҳнати учун ҳайкал қўйиш керак. «Ўтиш»лар натижасида тарихимиз кўмилиб кетди — архив манбаларидан фойдаланолмаймиз. Шу маънода кейинги пайтда араб алифбосини ўрганишга эътибор кучайганини фақат табриклаш керак. Олий ўқув юртларида чет тили сифатида олмон, француз, инглиз тиллари ўргатилади. Нега энди Шарқ халқлари тилларини ўргатиш мумкин эмас? Мумкин ва зарур.

— Анвар ака, сиз катта ҳуқуқшунос олимсиз. Мана энди бугунги ҳаётимиздаги ҳаммани ташвишлантираётган муаммога келсак — қонунчиликдаги камчилик ва нуқсонлар. Жиноятчиликнинг гуллаб-яшнашига қонуннинг бўшлиги сабаб бўлмаяптими?

— Сабаб бўляпти, лекин фақат шугина эмас. Ҳозиргача биз «СССР Жиноят қонунчилиги асослари»дан узоқлаб кетолмас эдик. Энди ўзимиз мустақил жиноят кодекси қабул қилишимиз мумкин. Буни республика Олий Кенгашининг Қонунчилик, қонунийлик ва ҳуқуқ-тартибот комитети бошлаши керак.

— Агар ўзингизни бу ишга жалб этишса, оғир жиноятларга қарши қандай моддани таклиф этардингиз?

— Мен республика янги Конституциясини ишлаб чиқиши гуруҳи раисининг муовиниман. Тарбия, меҳнат интизомини мустаҳкамлаш билан бирга жазо сиёсатини ҳам янгилаш керак. Мавжуд жиноят қонунчилигида адолатсиз, бир-бирига зид моддалар бор. Энг муҳими — ҳар бир қонун ижрочининг онгига етиб бориши лозим.

— Тан жазоси ҳақида фикрингиз?

— Инсонпарварликка тўғри келмайди. Кўп мамлакатларда ҳатто ўлим жазоси бекор қилиниб, умрбод қамоққа алмаштириляпти.

— Учинчи марта одам ўлдирган қотилга нисбатан ҳам олий жазо беришда ўйлаб кўрилади. Бунинг нимаси инсонпарварлик?

— Юқорида айтганим — жазо сиёсатини тубдан қайта ишлаб чиқиш зарур. Ривожланган капиталистик мамлакатларда мулкий жазо — катта миқдорда жарима кенг қўлланилади. Менимча, ана шу тўғри йўл.

— Агар фавқулодда жиноят қонунлари жорий этмоқчи бўлсак Марказ билан келишиш керакми-йўқми?

— Йўқ. Фақат, мавжуд қонунлардан жуда олислаб кетилса, уларни хабардор қилиб қўйиш кифоя.

— Яна қонунчиликка қайтсак. Мавжуд жиноят-процессуал кодексида бир жиноий ишнинг йиллаб ниҳоясига етмаслиги ноқонуний ҳисобланмайдими?

— Жиноят процессуал кодексини қайта ишлаб чиқиш зарур. Бир жиноят ишини охирига етказиш учун гоҳида ўша жиноят ишига сабаб бўлган харажатлардан кўпроқ маблағ сарфланади. Шунингдек, терговни Ички ишлар вазирлиги ва прокуратурадан ажратиб ё алоҳида Тергов комитети ташкил этиш ёки Адлия вазирлиги хузурида тергов бошқармаси тузиш зарур. Шунда терговнинг холис ва бетарафлигини таъминлаган бўламиз.

— Раҳмат, домла. Мустақил республиканинг мустақил қонунларининг яратилишида ва саводли ҳуқуқшунослар тайёрлашда Сизга омад ёр бўлсин.

Суҳбатдош: Ҳабибулла ОЛИМЖОН.

ҲАВО МАВЖЛАРИДАГИ УЙДИРМАЛАР

Бутуниттифоқ телерадио компаниясининг телевизион янгиликлар хизмати ва Россия телевидениесининг «Вести» программалари ўзининг 22 ва 23 сентябрь кунларидаги кўрсатувларида гўёки Андижон, Қўқон ва Наманганда бўлган оммавий митинглар ҳақида хабар қилдилар. Олдиндан ўйлаб тўқилган ёлғон тарқатилаётганида, одатда ана шу ахборот манбаи ҳақида гапирилмайди. Бу гал ҳам шундай бўлди.

Халқ депутатлари Қўқон шаҳар советининг раиси Ҳ. Мавлонқулов Бутуниттифоқ телерадио компаниясининг раҳбари Е. Яковлев номига телеграмма йўллаб, ундан расмий тарзда раддия беришни талаб қилди. Лекин, биз кутганимиздек, бу талабга ҳеч қандай муносабат билдирилмади.

Телевизион янгиликлар хизмати билан «Вести» программасининг бу хатти-ҳаракатларини собиқ марказдаги муайян доираларнинг республикамиздаги аҳволни беқарорлаштиришга навбатдаги уринишлари дебгина баҳолаш мумкин, бундан бошқача бўлиши мумкин эмас. Умуман, ҳозир хусусан Ўзбекистон ўз давлат мустақиллигини эълон қилган ва бизда жипслашишга, миллат ва фуқаролар тотувлигини мустаҳкамлашга даъватлар янграётган пайтда ана шу ташвиқотчилик компанияси кучайганлиги бежиз эмас.

(ЎзТАГ).

1 МИЛЛИОН ТОННА ПАХТАМИЗ ТАЙЁР!

«ОҚ ОЛТИН»—91

КЎНГИЛ ШИОРИ

Бухоро району пахтакорлари ҳам дастлабки ҳосилни тарозига қўйдилар. Заршунослар бу йил 34.600 тонна пахта етиштиришни режалаштирганлар. Ўтган йили бу рақам 36 минг 740 тоннани ташкил этган эди. Пахтадан бўшаган ерлар аҳолига томорқа учун бўлиб берилди. Ҳозир район хўжаликларида томорқа олмаган кишилар қолмади. Эҳтимол, бу кимгадир нисбий туюлиши мумкин. Чунки районда янги оилалар тобора кўпаймоқда. Табиийки, улар жамоа хўжалигига аъзо бўлиб кирсалар уй-жой қуриш учун томорқа оладилар. Ҳолбуки, шаҳарда, қишлоқда уй-жой олиш ниятида юрганлар оз эмас.

Шунинг учун район хўжаликлари ёппасига пудрат асосида ишлашни маъқул кўришди.

Одамлар пудрат асосида ишлашга ўрганиб кетишди. Ҳозир жамоа хўжаликлари етиштирилган ҳосилни ёрдамчиларсиз йиғиштириб олишмоқда. Харажатлар камайди. Табиий шароит оғир бўлишига қарамай ҳосилдорлик камайгани йўқ. Ўтган йили район бўйича гектар бошидан 32 центнер ҳосил олинди. Бу кўрсаткич «Партия XXVII съезди» жамоа хўжалигида 38 центнерни ташкил этди.

Пахта йиғим-теримида пешқадамлик қилаётган «Партия XXVII съезди» жамоа хўжалиги бу йил 2.360 тонна «оқ олтин» хирмонини тиклаш ниятида. Мана шу ҳосилнинг 1.600 тоннаси машиналар ёрдамида терилади. Хўжалик бошқаруви раиси Музаффар Рашидовнинг айтишича, ўтган йили пудратчилар ҳам, механик-ҳайдовчилар ҳам катта фойда кўришган. Пахтанинг ўзидан 2 миллион 858 минг сўм фойда олинган. Меҳнаткашларнинг ойлик маоши 140 сўмдан 226 сўмга кўтарилди.

Бу йил хўжаликда йиғим-теримга анча барвақт киришилди. Пудратчиларнинг кўнгли хотиржам. Ҳар қалай ҳосил ёмон бўлмади. Айни пайтда Ҳалим Жўраев, Мурод Ҳакимов, Тўра Ражабов, Мақсуд Раҳматов сингари механик-ҳайдовчиларнинг ҳар бири 80—100 тоннадан пахта теришга эришдилар. Ҳозир жамоа хўжалигида ҳар куни 4,5-5 фоиз миқдорда пахта тайёрланмоқда. Бу ўтган йилнинг шу кунидаги кўрсаткичдан икки-уч баравар зиёд. Биз хўжаликда бўлган куни йиллик режанинг 40 фоизи бажарилди.

Хўжалик далаларини айланиб, бирор жойда алвон шиорларни учратмадик. Илгари ҳам бу ердагилар шиорларни байроқ қилиб ишлашмаган. Уларда кўнгилга ёзилган шиорлари бор: «Қимирлаган қир ошади».

М. МАРДИЕВ.

Жиззах вилояти Пахтакор районидаги Ульянов номли совхознинг Зокир Яхшибоев етакчилик қилаётган 9-бригадасида машина терими бошланди. Деҳқонлар мавжуд 291 гектар майдондаги пахтанинг 100 фоизини машинада териб, ҳар гектар ердан режадаги 18,3 центнер ўрнига 25 центнердан хирмон кўтаришмоқчи.

СУРАТЛАРДА: илғор механизатор Зиёдулла Шакаров. Ҳосил кўздан кечирилмоқда.

У. ҚУШВОҚОВ олган суратлар.

ХОРАЗМДА ҲОСИЛ НАҚД

Хоразм пахтакорларининг ўтган йиллардаги парвози республикамиз меҳнаткашларига яхши маълум. 1990 йил мавсуми эса вилоятда пахта тайёрлаш режаси октябрнинг биринчи ярмида уддаланган, ой охирига бориб йиғим-теримга якун ясалган, вилоят деҳқончилик тарихига «пахта йили» бўлиб кирганн ҳам барчага аён.

Хўш, бу йил нима бўлади? Элимизнинг қимматли бойлигини етиштириш учун одатдагидан анча кўп меҳнат сарфланган ушбу мавсумда ҳосил салмоғи ҳам орзу қилинганидек юқори бўлармикан? Деҳқонларга, мутахассисларга, деҳқончилик саноати мутасаддиларига бундай саволларни кўп беришмоқда.

Йиғим-терим оммавий тус олаётган ҳозирги кунларда хирмон ва ҳосил салмоғини яна бир бора чамалаб, кўпчиликни қизиқтираётган юқоридаги сингари саволларга баҳоли-қудрат жавоб топиш мақсадида далага — моддий бойлигимиз ижодкорлари ҳузурига йўл олдик.

...Хива районидаги Фрунзе номли жамоа хўжалигининг кенг пахтазорларидаги баъзи далаларда биринчи терим аллақачон тугалланган. Йиғиб олинган ҳосил эса гектарига ўртача 18—20 центнер. Бироқ пайкаллардаги ғалати манзара бизда таажжуб уйғотди. Гарчи кўпгина далаларда дастлабки терим тугалланиб, яхшигина хирмон уюлган бўлса-да, эгатлар ҳамон сувга тўла, баъзиларига оби ҳаёт оқизилаётир. Ажабланаётганимизни пайқаган жамоа хўжалиги раиси, қишлоқ хўжалик фанлари номзоди Абдушариф Мадраҳимов изоҳ берди:

— Биринчи теримда қарийб ҳамма далалар энг юқори нав ҳосил бериши деҳқонга аён. Кейингисида эса хом ашё сифати бир мунча пасайиб, толанинг чўзилувчанлиги ва чидамлилиги камаяди. Тажриба қилиб, сифатни пасайтирмаслик йўлини топдик. Яъни дастлабки теримдан сўнг далаларни яна бир бора суғоришни пахтакорларимизга тавсия этдик. Натижа биз кутганимиздай бўляпти. Толанинг сифати «дарз» кетаётгани йўқ. Бунинг устига пахта тозалаш заводлари шу йилдан эътиборан ҳосилни толанинг миқдорига қараб эмас, балки, унинг узунлиги ва чидамлилигига қараб баҳолашмоқда. Экинни қўшимча суғориш натижасида яна 15-20 фоиз ҳосилни юқори навларга сотиш имкони туғилди. Фақат шунинг эвазига қўшимча равишда 1 миллион сўм даромад олиш мўлжалланаяпти.

Чаноқлар кўпириб тошаётган далаларга нигоҳ ташлаган киши яна бир ажиб манзарани илғаб олади. Бу — пайкалларнинг ҳамон оҳори тўкилмаган, ранги яшил. Бир бор оралаб ўтилган эгатлар иккинчи марта терилаётган бўлса-да, экин дуркун, кўсаклар бўлиқ, чаноқлар тўла ва сербарака, бир панжадаги лўппи пахтанинг ўзи кафтни тўлдиради. Бу, оралиқ мардаги суғориш шарофати.

Оддий экинни шу тахлит қимматли бойликка айлантираётганлар меҳнатига, устамонлигига офарин демай бўладими?

Деҳқонлар тадбиру тажриба асосида ҳосил ва даромад чўғини кўпайтиришаётганига ҳеч кимда шубҳа йўқ. Аммо далалардаги бебаҳо ҳосилнинг ялпи қут-баракасини қандай ўлчамоқ, нимага тенгламоқ ёинки қиёсламоқ зарур?

Дала кезиб шунга амин бўлдикки, ҳар гектар ерда 75 минг туп ғўза мавжуд. Мутахассисларнинг ҳисоб-китобига қараганда, биринчи сентябргача ҳар тупда ўртача 14 та кўсак тўпланибди. Унинг ўртача 3,5 граммдан тош босишини назарда тутсак, гектарига 35 центнер ҳосил нақд. «Пахта йили» бўлган ўтган йиғим-терим мавсумида гектарига 34 центнердан хирмон кўтарилган эди. Ҳосил тўплаш жараёни сентябрь ойи ўрталаригача давом этгани ҳисобга олинса «пахта йили» яна такрорланиши учун замин борлиги аён бўлади.

Бу йил Хоразм деҳқони чеккан заҳмат, намоён этган мардлик ва жасоратни бутун Ўзбекистон аҳли диққат билан кузатди, мададини дариғ тутмади. Фрунзе номли жамоа хўжалиги меҳнаткашларига ҳам осон бўлмади. Об-ҳавони кузатувчилар биргина май ойида 30 мартадан кўп ёмғир ва сел келганини қайд этдилар. Сурункали ёғингарчиликлар хўжаликнинг 1350 гектар майдонига талафот етказди. Жуманиёз Каримов, Қурбонбой Собиров, Роза Шарипова, Қодир Машарипов, Эгам Жуманиёзов, Раҳим Собиров, Пўлат Искандаров бошлиқ бригадаларнинг меҳнат аҳли чеккан азият яна ҳам катта бўлди. Мурғак ниҳолларнинг бир қисми сел ва ёмғир остида қолди. Қайта экишга эса фурсат етмади. Шунда мутахассислар, тажрибакор деҳқонлар маслаҳат беришди: яганалашга шошилмаслик зарур. Шундай қилинди ҳам. Натижада пайкаллардаги туплар сони режадагига мувофиқ келди.

Ҳар бир дала умумий таомилга қараб эмас, балки шароити ва хусусиятига кўра парвариш қилинди. Илдиз чириш касаллиги хавф солган пайтларда қатор оралари зудлик билан юмшатиб чиқилди. Вазиятни ўнглаш учун шунинг ўзи кифоя эди. Хуллас, табиатда хуруж, деҳқонда эса тадбир кўп бўлди. Қарабсизки, ёғингарчилик оқибатлари ҳамма жойларда омилкорлик ва баҳамжиҳатлик вазиятида бартараф этилди. Шу кунларда хўжалик далаларида мўл хирмон ва юқори даромад учун курашнинг ҳал қилувчи палласи бошланди. Қатор бригадалар теримнинг дастлабки босқичидаёқ мўлжалдагидан мўл ҳосил йиғиштириб олмоқдалар.

Дала кезар эканмиз хаёлда чарх ура бошлаган айрим шубҳа-гумонларга ўрин қолдирмаслик учун раисга мурожаат қилдик:

— Сентябрь ўрталарида далани суғориш теримнинг кечиктиришга йўл очиб бермасмикан?

Жавоб шундай бўлди:

— Ҳисобли ва режали иш тутилса, ютқазилмайди.

Чиндан ҳам биринчи терим билан иккинчисининг ораси камида 5-6 кундан иборат. Шу муддат ичида суғорилган эгатлар оёқ босишга яраб қолади. Очилган чаноқлардаги ҳосилни 1-2 кунга қолдирмай териб олиш учун эса ишчи кучлари етарли. Ҳар гектар далага ўртача 3-4 теримчи тўғри келади. Шундай экан, сентябрь ойи давомида ҳосилни камида 2-3 марта териб олиш, мўлжалдаги хирмонни тезроқ яратиб, узун ва чидамли тола миқдорини кўпайтириш учун имконият мавжуд. Ҳозир хўжалик меҳнаткашлари мўл ва сифатли хирмонни бунёд этишда илғорлар сафида боришмоқда. Иш шу йўсинда давом этишига, пировардида биргина пахтачиликнинг ўзидан 7 миллион сўм даромад олинишига деҳқоннинг ишончи комил. Бозор иқтисодиёти шароитида деҳқонни ижтимоий муҳофаза қилиш учун бу катта ишончли иқтисодий манбадир.

Вилоят деҳқонларининг шу кунлардаги иши ёз давомида чакки меҳнат қилинмаганлигидан далил. Терим қизигандан қизияпти. Шуни очиқ айтиш зарурки, экин парвариши даврида илдамлаганлар ҳам, имиллаганлар ҳам бўлди. Бироқ табиатнинг қалтис ҳазили бари бир деҳқонни оғир вазиятга дучор этди. Йиғим-терим ўтган йилдагидан ҳафта — ўн кун кечикаётгани фикримизнинг далили. Лекин кўнгилга таскин берадиган мужда ҳам йўқ эмас. Далалардаги ғўзалар дуркун, соғлом, ҳосил чўғи ҳам ўтган йилгидан кам эмас. Энди гап уни нес-нобуд қилмай йиғиштириб олишда. Фрунзе номли жамоа хўжалиги пахтакорларининг, воҳадаги бошқа илғор жамоаларнинг ибратли иши барча пахтакорлар учун андоза бўлмоғи зарур.

Деҳқон учун, элимиз учун энг муҳими—ҳосил нақдлиги.

Уни йиғиб-териб олиш Хоразмда айтарлик муаммо туғдирмайди. Ишчи кучи, ирода ва матонат етарли. Демак, сифатли ҳосил, мўл хирмон, мўмай даромад учун ҳамма нарса муҳайё. Иш билағонлар ва тадбиркорларга қолса деҳқоннинг косаси оқариб, чўмич ва қозон мойга беланиши тайин.

А. СОБИРОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

• Ишбилармон кишилар

ЭЛ ДАРДИГА ОШНО БЎЛ

Эртадан кечгача тер тўкиб ишласангу, рўзғорингда барака, ҳамёнингда чўғ бўлмаса нима қилиш керак? Боз устига қўл калта, шароит оғирлашиб боравераса. Кейинги йилларда қўғайликларнинг чорвадан омади чопмади. Фойда ўрнига зарар, маош рўзғор тебратгани учма-уч етадиган бўлиб қолди. Қишлоқнинг аҳволини айтмайсизми? Сойдан пақирлаб сув ташиб ичишарди. Кўчалар ёзда тўпиққача тупроқ, қишда лой. Алам қиладигани — шундоққина ёнларидан газ қувури ўтганди-ю, улар шох-шабба ёқиб кун кўришарди. Қишлоқ болаларининг бахтига биргина боғча битган. У ҳам бўлса авария ҳолатида. Поллари ўйдим-чуқур, томи босиб қолгудек. 400 нафар кичкинтойнинг қувончи татимайди. Хизмат кўрсатиш шохобчалари ҳақида сўзламасак ҳам бўлади. Ахир чорвадан келаётган даромаднинг чўғи бўлмаса шуда.

Избоскан районидаги чорвачилик бирлашмасида авваллари 3 мингтага яқин қорамол, 10 мингтадан зиёд чўчқа бўлган. Бошқача айтганда, бақувват жамоалардан бири эди. Лекин жамоа етакчилигига оёқ тагидан узоқни кўзлай билмайдиган раҳбарлар келди-ю, бошбошдоқлик бошланди. Қолаверса, райондаги масъул лавозимдан бўшаганлар учун ҳам панагоҳ бўлди бу ер. Оқибат, жамоа мулки бой берилди. У тамоғига қадар қарзга ботиб бораверди.

Бииродарлар чорванинг туёғини сақлаб қолайлик, дегувчи мард етакчи бўлмади.

Чўчқачилик барҳам топди. Қолган қутгани ҳам қўшни хўжаликларга сотиб юборилди. Қорамоллар сони шу қадар озайиб кетдики, сўнгги тафтишда 611 та қолганлиги аниқланди. Молхоналар, эҳтиёт қисмлар хомталаш бўлди. Ҳатто ноилож қолингач бошқарув маъмуриятининг бинолари ҳам район агрокимё ва асаларичилик давлат хўжалигига пулланди. Яширишнинг ҳожати йўқ: 70—120 сўмдан маош олиб ишлаётган чўпонларнинг ишдан кўнгиллари совиди. Нима қилиш керак? Ниҳоят хўжаликда юмшоқ ўриндиқдан келган эмас, оддий чорванинг тилини биладиган, ишбилармон йигитни етакчиликка қўйдилар. Амалдаги йилнинг бошида мутасаддилар шарти кетиб парти қолган чорвачилик бирлашмасини (ҳозирда корхона) 611 қорамол билан янги раҳбарга топширгач, гўшт режаси ҳақида «шипшиб» қўйишди.

— Бир гал йўл беринглар, — изн сўради Ғуломжон. — Ахир ҳайвонларнинг энди ўсадиган даври.

Авваллари мол ориқми, семизми ҳайбаракаллачилар учун барибир эди. Муҳими «юқори»нинг қўнғироғидан қутилса бас. Ғуломжон эса ҳисоб-китоб қилди. Зўрма-зўраки сўқимни гўштга топширса 290—300 килограммга пуллаши мумкин. Агар боқувга қўйса режани 1,5-2 баравар қилиб уддаласа бўлади. Тўғриси, мутасаддилар Ғуломжоннинг тадбиркорлигидан бироз таскин топишди. Ахир у кейинги гал икки баравар қилиб режани уддаласа не ажаб. Ғуломжон номигагина туёқ ҳисобида юрган ҳайвонлардан воз кечди. Ўрнига зотдор сўқимлар сотиб олди. Озуқани мўл қилди.

Гапнинг очиғи техника таркибидаги аҳвол ҳам ачинарли эди. Эҳтиёт қисмлар турли жойда сочилган, тракторлар қаровсиз, аксарияти ишга яроқсиз ётарди. Энди ўзгача йўл тутилди. Озуқа экини экиб бўлиниши билан янги комбайн, турли хил техникалар сотиб олинди.

Эртанги кунни ўйлайдиганлар шундай қилади-да. Озуқа, ем-хашак жамғаришга келганда уларнинг шошиб қолмаганликлари боиси ҳам шунда. Корхона директори тадбиркор чиқиб қолди. 7 йилдан буён ҳосилдорлиги 18 центнердан ошмаган ғалла майдонларида чорвадорларга янги шарт қўйилди:

— 40 центнердан ортиқ ҳосил миришкорники, — деди у.

Ҳаммасининг уддасидан чиқса бўларкан. Манфаатдорлик меҳнатчиларни самарали ишлашга ундади. 171 гектардаги буғдойдан деҳқонлар режадагидан ортиқ ҳосил кўтаришди. Маккажўхорини айтмайсизми? 91 гектар майдондан 35 ўрнига 76 центнердан дон йиғиштирилди. Омборлар дон-дунга тўлди. Табиий пичан, хашак етарлича жамғарилди.

Қаловини топса қор ёнади, дейдилар. Якунига етган 6 ойликда корхона чорвадорлари 200 тонна гўшт топширишди. Бу кўрсаткич йиллик режадан ҳам кўпроқдир.

— Йиллик пул даромадимиз, — хурсандлигини яшира олмайди бош ҳисобчи Абдумажид Саримсоқов. — 995 минг сўм эди. Биз эса уни ҳозирдаёқ 1 миллион 231 минг сўмга етказдик. Бунга озуқа экинларидан, чўчқачиликдан келган даромад қўшилмайди.

Дарвоқе, улар чўчқачилик сердаромад эканлигини унутишгани йўқ. Шунинг учун бой берилган соҳага қўл уришди. Самарқанд наслчилик станциясидан 100 бош чўчқа олиб келдилар. Кўп фурсат ўтмай уларнинг сони мингтага етди. Шу орада 20 тонна парҳез гўшт ҳам етиштирилди.

Экин майдонларидан мўл ғалла ва озуқа олинди. Шу боис жумҳурият Президентининг фармонига биноан аҳолига 90 тонна буғдой, ем-хашак сотилди. Қорамоллар сони 1234 тага етказилди. Бир сўз билан айтганда корхонада ишлар юришди.

Ҳамёнда маблағ бўлса, қўл ҳам узун бўларкан. Қўғай қишлоғига 7 километр масофага сув қувурлари ётқизилиб, оби-ҳаёт олиб келинди. Хонадонларга «зангори олов» кирди. Йўллар асфальтланди. Корхона чорвадорларига арзон нархда гўшт, сут маҳсулотлари етказиб берила бошланди.

Ғуломжон Сирожиддиновни доимо бир нарса ўйлантиради. Бундан 6 йил муқаддам жамоа 567 минг сўм қарз ҳамда хазинадаги маблағ ҳисобига катта молхона қурдирган эди. Афсуски, бино қурилиши ниҳоясига етмаёқ маънавий эскирди. Аммо қарз ҳамон корхона бўйнида. Кулгили томони шундаки молхонада бузоқларнинг ҳар бири учун алоҳида қилиб ўт ейдиган ва супага чиқиб ётадиган жой қилинган.

— Бузоқда онг бормидики, махсус жойга чиқиб ётса, — куйинади корхона директори Ғ. Сирожиддинов. — Кимларнингдир «ишбилармонлиги» туфайли қурилган иншоот ора йўлда қолиб кетди. Энди унинг товонини ким тўлайди, буниси қоронғу.

Чорвачилик корхонасининг одими дадил қишлоқ аҳлининг неча йиллардан буён дилида туғилган орзу-ниятлари рўёбга чиқаяпти. Энг муҳими, иқтисодиёт танглашган ҳозирги кунда меҳнаткашлар эл дастурхонининг файзли, тўкин бўлиши учун елиб югуришаётир. Эл дардига, ташвишига ошнолик эса қутлуғ кунларга етаклаши шубҳасиз.

О. ШОДМОНАЛИЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ЖИДДИЙ ЭЪТИРОЗЛАР

Ўзбекистон ва Тожикистон депутатлари ҳамда экологлари Сариосиё, Узун ва Тожикистон алюминий заводи чиқитлари етиб борадиган зонадаги бошқа районларда табиатни муҳофаза қилиш тадбирларини бажариш якунларини чиқардилар.

Сўнгги ўн ой мобайнида ҳавода фторли водород миқдори санитария меъёридан ошмади. Завод депутатлар ва экологларнинг ёз даврида қувватни чеклаш ва хом ашёнинг бир ойга етадиган заҳирасини жамлашга доир олдинги топшириқларини бажарди. 1991—1993 йилларда газни қуруқ тозалайдиган ускуналар, завод тутуни ҳамда газни тозалаш қурилмаларини автомат тарзда бошқариш тизимини назорат қиладиган асбоблар етказиб бериш ва ўрнатиш тўғрисида хорижий фирмалар билан битим тузди.

Бироқ вазият яхшиланганига қарамай, бу йил ёзда зарарли моддалар ҳавода кам бўлсада, токзорларда барглар куйиб буришиб қолди, хурмо мевалари тўкилиб кетди. Депутатлар ва экологлар ноябрга қадар қувватларнинг 20 фоизини тўхтатиб қўйиш, келгусида завод қувватини камайтириш тўғрисида завод маъмурияти билан келишиб олдилар. Экология меъёрларини қайта кўриб чиқиб, унга эътиборни тағин ҳам кучайтиришни таклиф этдилар. Завод тутуни етиб борадиган районларда пестицидларни қўлланишни истисно этиш мўлжалланди.

Ўзбекистоннинг бир қанча илмий муассасалари шаънига жиддий эътирозлар айтилди: улар завод чиқитларининг аҳоли саломатлигига ва қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришига таъсирини баҳолаш ишларини бажариш учун пулни олишяпти, натижа эса йўқ. Атроф муҳитга, одамларнинг саломатлигига қай даражада зарар етаётгани ҳақида олимлар шу вақтгача аниқ жавоб берганлари йўқ, халқ хўжалигига етказилаётган иқтисодий зарар ҳам аниқланмаган.

Сурхондарё вилояти.

(ЎзТАГ мухбири).

ИЛМИЙ АНЖУМАН

Тошкентда мураккаб механик системаларни моделлаштиришга доир илмий конференция очилди. Унда мамлакатнинг кўпгина шаҳарларидаги, жумладан, Москва, Киев, Олмаота, Қозон, Пермь ва Иркутск шаҳарларида илмий-тадқиқот илмгоҳлари, олий ўқув юртлари, лойиҳа ва конструкторлик ташкилотларидан келган олимлар, мутахассислар қатнашмоқдалар.

Аналитик механиканинг энг зарур бўлимларига оид назарий ва амалий ишланмаларни муҳокама қилишга бағишланган конференция Ўзбекистонда хизмат кўрсатган фан арбоби, профессор М. Ф. Шульгин туғилган куннинг 90 йиллигида ўтказилмоқда. Тошкент дорилфунунини битирган М. Ф. Шульгин аналитик механикага оид бутун бир илмий мактабга асос солди, кенг миқёсда тан олинган 67 та илмий асар яратди. У механик системалар ҳаракати тенгламаларини тузиш ва тадқиқ этишнинг ўзига хос усулини яратди. Назарий механикага доир русча-ўзбекча атамалар луғати олимнинг асарларидан биридир.

(ЎзТАГ).

Андижон вилоятининг Москва ноҳиясидаги «Октябрь 60 йиллиги» жамоа хўжалиги аъзолари пахтачилик билан бир қаторда чорвачиликни даромадли соҳага айлантириш учун астойдил курашмоқдалар. Чорвадорлар молларнинг наслини яхшилаш, озуқа экинлари ҳосилдорлигини кўпайтириш ҳисобига ана шу режаларини амалга оширишмоқда. Хўжалик чорвачилик фермасида бу ерда ишлаётганлар учун намунали шарт-шароитлар яратилган.

СУРАТДА: илғор сигир соғувчи Холисхон Ориповани кўриб турибсиз. У ўзига бириктирилган сигирлардан кунига 10—11 килограммдан серқаймоқ сут соғиб олмоқда.

Т. ҲАМРОҚУЛОВ олган сурат.

ХУШХАБАРЛАР

КОМПЬЮТЕРЛИ МАКТАБ

БАЛИҚЧИ. Райондаги 2-ўрта мактабда компьютерлар билан жиҳозланган махсус синфхона ташкил этилди.

ЮҚОРИ синф ўқувчилари амалий машғулотларни замонавий техника ёрдамида ўзлаштираяптилар.

Ҳ. ЗОИРОВА.

ЎЗИНГДА БЎЛСА

САЙРАМ. Қизилқишлоқда электр қуввати билан ишлайдиган тегирмон ишга тушди.

КУНИГА 50 тоннагача буғдойни тортиш қувватига эга бўлган бу тегирмон қурилишига хўжалик 300 минг сўм сарфлади. Энди аҳоли омборларидаги донни унга айлантириш учун қўшни қишлоқларга бориш ташвишидан халос бўлдилар.

И. НИЁЗАЛИЕВ.

МИНДОНДА ҲОВЛИ ТЎЙЛАРИ

ФАРҒОНА. Миндон қишлоғи аҳолиси янги уйларга кўчиб киришаяпти.

БАҲОРГИ табиий офат — жала-селдан нафақат экину боғлар балки қишлоқ аҳолиси ҳам талафот кўрганди. Колхозчи Аҳмадалиев, Отақўзиев, Каримовлар оиласи эса бутунлай бошпанасиз қолганди. Тоғлардан шиддат билан тушган жала ҳовли, уйларни ҳам суриб кетганди. Куни кеча шу фожиадан талафот кўрган оилалар замонавий уйларда ҳовли тўйларини ўтказишди.

Н. СОБИР,
«Халқ сўзи» мухбири.

«ЧЕВАР»НИНГ ҚУВВАТИ ОШДИ

ГУЛИСТОН. Вилоят дўконларида «Чевар» акционерлик уюшмаси корхонасида тайёрланган уй-рўзғор буюмлари сотилаяпти.

АТТОРЛИК фабрикаси қошида ташкил этилган кичик корхона қисқа фурсатда эл назарига тушди. Ҳозир «Чевар»лар тиккан чойшаб ва бошқа шу турдаги маҳсулотлар пештахталарда туриб қолмаяпти. Корхона ишчилари сўнгги кварталда ишлаб чиқариш қувватини 50 фоизга оширишмоқчи.

Н. ХАРЬКОВ.

МУСТАҚИЛЛИК, АСРАЙМИЗ СЕНИ...

Истиқлол туйғуси

МУСАФФО КЕНГЛИКНИ СОҒИНИБ...

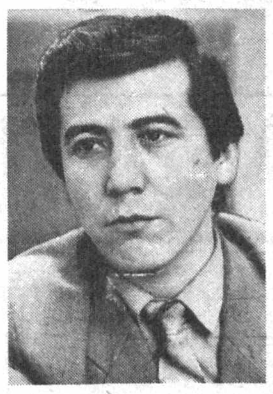

Жумҳуриятнинг энг чекка қишлоқларидан бирида яшовчи оддий деҳқон Президент ҳақида ўйлашга ҳаққи борми? Агар унинг шундай хаёл суришга, фикрлашга ҳатто у ёки бу маънода гапиришга Конституция ҳуқуқ берган экан буни ҳеч ким ҳатто Президент ҳам инкор этмайди. Бугун ҳамманинг эътибори сиёсатга эмас кўпроқ иқтисодга қаратилган. Қайси даврага тушманг аввал иқтисод кейин сиёсат деб гап бошлашади. Ҳар биримиз ўз оиламизни боқишга қанчалик қийналамиз, бутун бошли халқни боқиш эса осонмаслигини ким инкор эта оларди. Ҳар гал қишлоққа борганимда оддий меҳнаткаш одамлар билан тонготар суҳбатларда баҳслашиб қоламан.

— Демократия дегани аравани қуруқ олиб қочишми дейман? — дея гап бошлайди етмиш беш ёшли қишлоқ оқсоқоли Мўмин бува. — Ҳамма гапиради, гап дегани қоп-қоп, иш десанг Кўҳи Қофдан топ. Илгарилари одамлар ишлашарди, ҳамманинг қорни тўқ, усти бут эди. Сенга ўхшаган уч-тўрттаси чиқиб, турғунлик даври ундоқ-бундоқ, деб ишни буздиларинг... Подшоҳлар ҳақида ўлгунча танқидий гап айтилмасди. Энди-чи юз-хотир йўқ, э, барака — хайр ҳам йўқ.

Ҳа, қайсидир маънода Мўмин бува ҳақдир, аммо, сиз қанчалик бу одамларга тушунтиришга ҳаракат қилманг улар ўзқаричлари билан ўлчайверадилар. Қишлоқнинг энг кекса кишиларидан бири Орзи бобога гоҳгоҳида сиз босмачи бўлган экансиз, шу ростми, дея сўраб турардим. У киши бир пас ингичка соқолини силаб турарди-да «ҳа» деб қўя қоларди. Ўзи истаб сўзлаб бермаса, бу ҳақда савол бериб жавоб ололмаслигингиз аниқ. Бир куни Орзи бува мени кўриб чойга таклиф қилди.

— Болам, бу дейман босмачиларни оқлаяпти деган гаплар чиқиб қолди шу ростми? — Нима дейишга ҳайрон бўлиб қолдим. Чолнинг «муҳим» гапи бор, шекилли, деган ўй билан «ҳа» деб жавоб қилдим.

— Оғзингга шакар, болам. Гар шундоқ бўлган бўлса, хайрли иш бўлибди. Болаларим қабр тошига «халқ озодлиги учун курашган» деб ёзса бўларкан-да?!

— Ҳа.

Орзи бува узоқ йиллар қалбини изтиробга солиб келган дардини ошкор айтганидан хурсанд эди.

— Нега илгарилари шу гапларингизни ёзмадингиз бува?

— Ў, болам, қамаб қўйишса нима қилардим?

— Энди қамашмайди деб ўйлайсизми?

— Қамашмайди, — деди Орзи бува ишонч билан.

Етмиш йилдан буён дунёга ҳадиксираб қараб келган Орзи бувадаки, ишонч туғилибдими демак ишларимизнинг охири бахайр бўлғай.

Ҳозир ким билан суҳбатлашманг, аввало нарх-наводан, сўнг сиёсатдан билиб-билмай гап бошлаб қолади. Ҳамманинг тақдири бирбири билан кўзга кўринмас ипга боғлангандек гўё. Қизиғи, шундаки, жумҳуриятнинг ҳар бир фуқароси ён-атрофда, мамлакатда юз бераётган воқеа — ҳодисаларга баҳо беришда бевосита ёки билвосита ўзқарашларидан келиб чиқади. Қишлоғимизда Маҳмадиёр деган йигит бор. Бир куни жиғи-бийрони чиқиб турганда учратиб қолибман денг.

— Ҳой, жўра, сен мухбирсан «рабкооп»дагиларга тушунтириб қўй. Кеча юз яшик ароқ келган эди. Биттаям қолмабди. Президент қаёққа қараяпти ўзи а?

— Жўражон, бу ишларга Президентнинг нима даҳли бор?

— Э, булар фармонни биладими? Ҳар фармон чиққанда қандай қилиб бу фармонни бажаришни эмас, шу фармондан фойдаланиш йўлини ахтаришади. Масалан, болаларни бепул овқатлантириш ҳақида фармон чиққанда мен ўқитувчилик қилардим. Магазинларда ўтмай қолган печенье, конфет ва бошқа масалликларни мактабга бера бошлашди. Ўн беш тийинга бир пиёла сут беради, булочкага етмайди. Мен у ёққа ёздим, бу ёққа ёздим. Оқибати мана, «хизмат кўрсатган ёзувчи» бўлиб, ўттиз бешга кирмай II группа инвалидиман. Сен ҳам ёзганда ўйлаб ёзгин...

— Қўй бу гапларингни жўра! Ер олдингми, одамларга қўй беришаётган экан, ҳамма хурсанд. Булар бари Президент фармонига асосан бўлаяпти-ку?!

— Менга ер керакмас, ер учун ана Элмон ака жанжал қилиб райкомгача борди. Қўй олсам бошқа гап. Аммо, кўп бермаяпти.

— Хўжалик раҳбарларига раҳмат, ишқилиб беришаётган экан-ку?

— Ҳа, раҳбарларни мақтаб қолибсиз, оғзингизни мойлашибди-да?

— Ҳамма нарсага гумон билан қарашни қўймадинг-да, Маҳма?

— Ҳазил, сендақаларни кўпроқ оёқ остини мойлаш керак. Йиқилганда қайтиб турмаслиги учун...

— Мустақиллик эълон қилинди, энди...

— Биламиз, — гапимни чўрт кесди у. — Хўш, сенинг Мустақиллигинг менга нима беради?

— Жуда кўп нарса беради. Буни гапириб адо қилиб бўлмас.

— Э, бор?! — у қўлини силкитди-да жўнаб кетди.

ПУБЛИЦИСТИКА

Ҳар бир қишлоқнинг ўзига яраша муаммолари, тўғри ва эгри одамлари, изқуварлари, пулқуварлари бўлади. Улкан шаҳарда эмас, кичкинагина қишлоқда юриб халқ тақдири билан Президент тақдири бир эканлигига чуқурроқ ишонч ҳосил қилдим. Ҳар биримизда фуқаролик бурчи мавжуд, Президентда эса ҳам фуқаролик, ҳам Президентлик бурчи бор. Уйда сув бўлмай қолса ҳам ҳовлиқиб Президентдан «ўпкаловчилар» кўпайиб кетди. Аммо, халқ билан Президент ўртасида бир қалин қатлам борки, бу ҳақда ҳамиша ҳам фикр юритавермаймиз. Биргина мен эмас, жумҳуриятнинг ҳар бир фуқароси Президентимиз Каримовнинг жонбозлиги, холис ниятли эканлигига аминмиз. Ҳар бир чиқарилаётган фармон халқимиз бағрига баҳор шабадасидек кириб бормоқда. Лекин, бу фармонларнинг ижроси ҳамма жойда ҳам кўнгилдагидек эмас. Ижрочилар — маҳаллий бошқарув органи раҳбарлари ҳамма жойда ҳам қатъий назорат ўрнатганларича йўқ. Президент билан халқ ўртасида турган ижтимоий қатлам — ўрта бўғин раҳбарларининг иш юритиш услуби бугунги кунга келиб эскириб қолганлигини кўрсатди. Жойлардаги норозиликлар, тўполонлар кўпинча мана шу ўрта бўғин раҳбарларининг совуққонлиги оқибатида содир бўлаётганлиги ҳеч кимга сир эмас.

Олдинлар ОБХСС ходимидан ҳамма сотувчилар қўрқарди. Ҳозир улар сотувчилардан қўрқади. Талонда борини бериб, ортиқча бермай қўйишмасин деб...

— Қадимда эгрилар кўзини олиб қочган бўлса, эндиликда тўғрилар кўзини олиб қочади, ожизлигидан...

— Раҳбарлар қаёққа қараяпти? Манов магазинчини ушламайдими?!

Шунга ўхшаш гапларни ҳар куни эшитишга кўникиб қолдик. Бугун одамлар жойларда ижтимоий адолатсизликка Президент эмас, маҳаллий раҳбарлар айбдорлигини англаб олганларича йўқ. Бизда бир жойда ишлаган одам кўпинча иш юритишни эмас, шу иш баҳонасида меҳнатсиз қандай даромад қилиш мумкинлигига кўпроқ ақлини ишлатишини шу пайтгача ошкора айтолмай келдик. «Халқим, халқим...» деган қичқириқлар халқнинг қулоғига «халқум, халқум...» бўлиб эшитиладиган бўлиб олди. Ким кўп бақирса, бировларнинг устидан ғийбат қилса ўшаларга имтиёзлар бериш (тинчитиш мақсадида) одат тусига кирган эди. Хайриятки, жумҳуриятнинг бугунги раҳбарлари бу «одат»ни тарк этдилар. Катталарга тош отиб кун кўрувчилар, маълум мансабга эга бўлувчилар иши юришмаётганидан ўзларини чинакам демократ ва халқпарвар қилиб кўрсатиб, кўпчиликни лақиллатишганини ҳам кўрдик. Шу ўринда баъзи қардошларимизнинг иш тажрибасидан ҳам фойдалансак ёмон бўлмас. Ҳар бир вилоятда Президент вакиллигини жорий этмоқ лозим. Токи, бу вакиллар асосан фармон ва қарорлар ижросини назорат қилиб турсин.

Бир пайтлар Шоҳ Маҳмуд Ғазнавий Ибн Синога «кимдан қўрқасан» деб сўраган экан. Шунда Ибн Сино «худодан қўрқмайман чунки, тангри олдида гуноҳим йўқ. Аммо, атрофингиздагилардан қўрқаман» деган экан. Ғазнавий ажабланиб «нега сиздан қўрқаман демадинг. Мен истасам сени қатл эттиришим мумкин-ку?» дебди. Шунда улуғ ҳаким «менинг гуноҳкор эмаслигимни билиш учун албатта атрофингиздагилардан сўрашингизга тўғри келади» деган экан. Бизлар халқлар отаси Сталин ҳақида гапирганда Берияга унчалик эътибор бермаймиз. Ҳар бир даврнинг ўз бериялари бўлади. Қадим-қадимдан ҳокимият учун кураш давом этиб келган. Бу бизнинг давримизда ҳам ўзига хос кўринишга эга. Ҳокимиятга эгалик қилиш учун бутун бошли халқни боши берк кўчага қамаб, айбдори Президент деб кўрсатувчилар ҳам йўқ эмас. Халқ Президентни ҳимоя қилиши, Президент халқни ҳимоя қилиши лозим. «Атрофдагиларга» худо инсоф берсин...

Бугун ҳаммамиз мустақилликнинг илк тоза ҳавосидан нафас олаяпмиз. Мустақиллик нима эканлигига тушунмаётганлар ҳам, ҳадиксираб қараётганлар ҳам йўқ эмас. Ҳар сафар шаҳарнинг шовқинларини тарк этиб қишлоққа борар эканман, жайдари одамларнинг содда, самимий суҳбатларида бўлиб шу нарсага қаттиқ ишонч ҳосил қиламанки, энди одамларни алдаб бўлмайди. Одамлар кимга эргашишни яхши билиб олишган. Мактаб директори Сайдулло Мансуров бир тўйда сўз олиб шундай деган эди.

— Халқимизнинг тинч-тотувлигини, усти бут, қорни тўқ бўлишини истаймиз. Бизга мана шуни кафолатлайдиган ҳар қандай сиёсатни қўллаб-қувватлаймиз.

Қишлоқда одамларнинг кайфияти бутунлай яхши десам хато қилмайман. Ер участкалари, тегирмон, жувоз ва бошқа косибкорлик ишларини авж олдириш мана шундан далолат.

Кўпни кўрган Мўмин буванинг мустақиллик ҳақида фикрини билмоқчи бўлган эдим. Чол содда қувлик билан кулди.

— Анави Элбой арабни биласан. Бир пайтлар унинг Мадат деган чўпони бўларди. Мадатнинг на уй-жойи, на бола-чақаси бор эди. Бир куни Мадат Элбойга мен қирқдан ошаяпман, уйлантирмадингиз, кетаман деб туриб олди. Элбой, «майли кетавер, аммо, қўйларингни ҳам ўзинг билан олиб кет. Чунки, бу қўйлар сеники...» деди. Мадат бир сурув қўйни ҳайдаб кетди. Бизлар энди у нима қиларкин, деб изидан пойладик. Кечгача яйлов кезиб кечқурун қаерга боришини билмай қолди. Кенглик бор, аммо торгина бошпана йўқ. Озиқ-овқат йўқ. У мажбур бўлди, қайтишга. Элбой араб жўртага қовоғини солиб, мустақил бўла туриб яна менинг қарамоғимга келдингми, деди. Шунинг учун болам, агар Мадатнинг аҳволига тушиб қолмасак, мен бу сиёсатни маъқуллайман.

Ҳа, биз мусаффо кенгликни соғинган эдик. Мана у кенглик...

Шукур СОДИҚ.

МАШИНАЛАР ҲАЙҚИРИҒИ АВЖИДА

(телефонда Қашқадарё вилояти агросаноат ишлаб чиқариш уюшмасининг раиси О. Гулов.)

Терим мавсуми областимиз далаларида юксак меҳнат кўтаринкилиги билан бошланди. Вилоятнинг Баҳористон, Ғузор, Чироқчи каби ноҳияларида йиллик пахта тайёрлашнинг кунлик ўсиши 4-5 фоизга кўтарилди. Бунинг боиси терим машиналарининг далаларга олиб чиқилганлигидир. Бугунга қадар вилоятдаги саккиз ноҳияда машина терими бошлаб юборилди. Баҳористон, Косон, Қамаши районлари хўжаликларида машиналарнинг иш унуми юқори бўлмоқда. Теримнинг дастлабки кунлариданоқ ҳар бир машина билан 6-7 тоннадан пахта теришга эришилмоқда.

Вилоятда йиллик пахта тайёрлаш режасини бажариб, давлатга қўшимча маҳсулот сотаётган жамоалар оз эмас. Қамаши районидаги «Марксизм» жамоа хўжалигининг 60 гектар майдонида ғўза ўстирган Кўчқор Ражабов бошлиқ бригадаси биринчи теримда ҳар гектар ердан 25,2 центнердан ҳосил йиғиштириб йиллик режани бажарди. Худди шунингдек Чироқчи районидаги 51-хўжалик ҳисобидаги участканинг Бекмирза Бердиев, Косон районидаги 39-давлат хўжалигининг Қобул Муродов бошлиқ бригадаларнинг жамоалари вилоятда биринчилар қаторида йиллик режаларини бажарилганлиги тўғрисида зарномаларга имзо чекишди.

Область агросаноат уюшмаси мавсумни ташкилий жиҳатдан уюшқоқлик ва қисқа фурсатда ўтказиш мақсадида районлар, хўжаликлараро моддий рағбатлантириш тадбирларини ишлаб чиққан, вилоятда энг кўп пахта терган ҳайдовчилар учун УАЗ автомашинаси, хўжаликлар учун юк автомашинаси мукофот учун ажратилди.

ҲАР ИККИ ТОМОНГА ФОЙДАЛИ

Сирдарёдаги «Шоликор» давлат хўжалигида шолини тозалайдиган иккита агрегат ишлай бошлади. Илгари кўп меҳнат талаб қиладиган бу ишда 120 киши банд бўлар эди. Механизмдан фойдаланиш натижасида Сирдарё шоли заводига топшириладиган маҳсулот сифати ҳам яхшиланди. Айни шу завод мутахассислари тоза шоли, бинобарин сара гуруч олиш учун қурилма ўрнатиш тўғрисида жон куйдиришди.

Корхона маъмурияти хом ашёни тозалаш жараёнларини такомиллаштиришда шоликор хўжаликлар билан мустаҳкам алоқа ўрнатди. Завод ўз ишлаб чиқаришини ҳам унутгани йўқ. Механизмлар янгилангандан сўнг у бир кеча кундузда 120 тоннагача шолини оқлайдиган бўлди. Техника билан қайта жиҳозлаш иқтисодий кўрсаткичларга ҳам таъсир қилди — корхона ҳозир топшириқда белгиланганига нисбатан деярли 25 фоиз кўп фойда олмоқда.

ОЛАМУ ОДАМ
ХОРИЖДАН ХАБАРЛАР

ВАШИНГТОН. Қўшма Штатлар бугун Саудия Арабистонига 96 та «Пэтриот» зенит ракетаси ва уларга хизмат қилиш учун 1300 га яқин ҳарбий хизматчини юборади. Пентагоннинг ўз номини айтишни хоҳламаган юқори лавозимли вакили сешанба куни шу ҳақида хабар қилди. Унинг гапларига қараганда ҳозир Германия ҳудудида турган ракеталар Саудия Арабистонига «жўнатишга шайлаб қўйилган». Си-Би-Эс телекомпаниясининг таъкидлашича, Қўшма Штатлар ракеталарни жўнатиб, «шу тариқа Саудия Арабистони қўйган шартни расмий равишда бажармоқда. Маълумки, Саудия Арабистони агар бундай ракеталарни олмаса, унинг ҳудудидан Ироққа қарши бирорта ҳам ҳарбий операция бошланмаслигини айтган эди».

БЕЛГРАД. Хорватиянинг танглик юз берган районларида бугун асосан кун осойишта ўтди. Лекин ҳамма жойда ҳам осойишталик бўлмади. Винковци районида шиддатли жанговар ҳаракатлар давом этди. Осиека районидаги осойишталикни вақти-вақти билан миномёт овозлари бузиб турди. Шаҳар атрофини эгаллаб турган армия қисмларига қарата миномётлардан ўқ узилди. Ҳукумат бошлиғи Франьо Грегурич «янги яраш мўрт эканлигини, Югославия халқ қисмлари армиясини республика ҳудудидан олиб чиқиб кетиш — мустаҳкам тинчликнинг шарти» эканлигини таъкидлади.

ЛОНДОН. Заир пойтахти Киншасада Заир десантчиларининг ҳаракатлари туфайли бошланган тартибсизликлар давом этмоқда. Озиқ-овқат маҳсулотлари етишмаслиги ва нарх-навонинг тезда ортиб бораётганидан ночор аҳволга тушиб қолган шаҳар аҳолиси магазинлар, хусусий уйлар ва меҳмонхоналарни талай бошлади. Ҳукмрон инқилоб халқ ҳаракати қароргоҳига ҳужум қилинди. Заир Пресс (Азап) агентлигининг маълумотларига қараганда, пойтахтда икки кун ичида 15 киши ҳалок бўлди. Химия заводидаги портлаш натижасида етти нафар заирлик ҳалок бўлди. Маст аскарлар ҳаваскор сураткашни отиб ташладилар. Киншасанинг турли районларида одамларнинг жасади топилди.

БОНН. 1992 йилдан бошлаб 17 мингга яқин совет фуқароси икки йил давомида Германияда ошкора ишлаш имконига эга бўлади. ГФР Меҳнат ва ижтимоий ишлар вазирлигининг сешанба куни эълон қилинган хабарига кўра, шу йилнинг ноябрь ойидаёқ Бонн билан Москва ўртасида тегишли шартнома имзоланиши ва тасдиқланиши керак. СССР билан ГФРнинг ҳамкорлик қилаётган корхоналари ўртасидаги битимлар меҳнат фаолиятига рухсат бериш учун асос бўлади. Дастлабки пайтларда Совет Иттифоқидаги шериклар ўзлари юборган ходимлар иш ҳақининг бир қисмини олиши кўзда тутилмоқда.

(ТАСС).

Инсонга либос ярим ҳусн, — дейди Каримахон, — кийим-боши ўзига ярашиб турган одамларни кўрсам ҳавасим келади. Аксинча, дидсиз, рўдапо куйлак ёки костюм кийганларга назарим тушса, таъбим хира бўлади, ана шу кийимларни худди ўзим тиккандек хижолат тортаман...

Каримахон Мадалиева Норин районидаги Ҳаққулобод тикувчилик фабрикасида бригада бошлиғи. Жамоасидаги 23 нафар чевар ҳам унинг сингари виждонли ва меҳнатсевар. Кийим-бошларни худди ўзларига, ўғил-қизларига аталгандек сифатли тикишади. Ишонмасангиз фабриканинг маҳсулотини харид қилиб кўринг.

Қаранг, Каримахон суратда кўз-кўз қилиб турган куртка қайси чет элникидан кам...

М. ИНОЯТОВ суратга туширган.

...НОН ЭСА ДЎКОНЛАРГА КЕЛТИРИЛМОҚДА

Янгиерликлар нон заводини янгилаш бошланганини ҳатто сезмай қолдилар, чунки дўконларга нон маҳсулотлари аввалгидек, узлуксиз келтирилмоқда.

Корхонани аллақачон янгилаш керак эди. Нон заводи қўриқ ерларни ўзлаштириш бошланганда Янгиерда қурилган дастлабки корхоналардан биридир. Эндиликда дастгоҳларни янгилаб, маҳсулотларни яхшироқ сақлаш, ишлаб чиқариш жараёнларини автоматлаштириш ҳисобига қўл меҳнатини мумкин қадар камайтириш мўлжалланмоқда.

ТЎРТКЎЛДА САМОВАР ЯСАЛМОҚДА

Тўрткўлдаги хўжалик рўзғор буюмлари заводида 30—40 литр сиғимли самоварлар ишлаб чиқарила бошланди. Улар пахтакорлар ва шоликорлар, чўпонлар ва Қорақалпоғистон қишлоқ хўжалигида меҳнат қилаётган бошқа бригадалар дала шийпонлари учун мўлжалланган. Корхона йил охиригача ўн минглаб самовар ишлаб чиқаради.

Маҳсулотни сотиш муаммо эмас, дейишмоқда заводда. У ерда ишлаб чиқарган барча буюмлар — руҳ билан қопланган челаклар, металлдан ясалган идишлар, бошқа рўзғор буюмларига эҳтиёж катта. Хоразм ва Тошҳовуз савдо ташкилотлари ҳам бу ерда ишлаб чиқарилаётган маҳсулотларга буюртма бермоқда.

(ЎзТАГ мухбири).

Наманганликлар, жамоатчилик жиноятчиликни тугатишга қодир дейишмоқда

— Элда шундай гап бор: «Бир болага етти маҳалла оталик қилади». Аммо бу таомилни унутдик. Маҳалланинг эмас, ўз боласининг ҳам уддасидан чиқмаяпти баъзи ота-оналар, фарзандлар тарбияси билан сидқидилдан шуғуллансаккина, тартиббузарлик кескин камаяди, — дейди меҳнат фахрийси Ёқубжон Содиқов.

Бу фикр Наманган шаҳрининг Охунбобоев номли маҳалласида ўтган халқ йиғинида айтилди. Йиғинда бошқа қатор муаммолар ҳам тилга олинди. Сўзга чиққанларнинг ҳаммаси ҳуқуқ-тартиботнинг бўшашиб кетганлиги, интизомсизлик тартибсизлик, одобсизлик, дилозорлик сингари ноxуш ҳолатлар ҳақида гапиришди. Бундай халқ йиғинлари ва оммавий тадбирлар ўтказиш одатга айланди. Бугунги кунга қадар вилоятда 700 дан ортиқ йиғин ўтказилди. Унда 88 минг киши иштирок қилди. Фойдали таклифлар ўртага ташланди. Зероки, вилоят совети раёсатининг мажлисида қонунчилик ва ҳуқуқ-тартиботни мустаҳкамлаш мақсадида депутатлар гуруҳи тузилганлиги ҳақида қарор қабул қилинган эди. Унинг низоми — ҳаракат дастури тасдиқланганди. Барча қишлоқ ва посёлкалардаги маҳаллаларда 227 та депутатлар гуруҳи тузилди. Депутат гуруҳлари «Жиноятчиликка қарши кураш ва ҳуқуқ-тартиботни мустаҳкамлаш умумхалқ иши» шиори остида давлат ва жамоат ташкилотларига, барча фуқароларга мурожаат билан чиқдилар. Мазкур мурожаат чоп этилиб, жамоатчилик кўп тўпланадиган манзилгоҳларга илиб қўйилди.

Бошқа комиссия ва гуруҳлар нима қилиб берди, бу гуруҳ не каромат кўрсаткин, дегувчилар ҳам топилди. Аммо натижаси бошқача бўлмоқда. Гуруҳ асосан халқ ичида ишламоқда. Унинг нечоғлик фаолият кўрсатиши ҳамма поғонадаги депутатларнинг ўзларига халқнинг ичига қанчалар чуқурроқ кириб боришларига боғлиқ.

Депутат ва маҳаллий шўролар

ЖАМОАТЧИЛИК ОЁҚҚА ТУРСА...

Т. АБДУЛЛАЕВ, Наманган шаҳридаги Мингчинор маҳалла комитети раиси:

— Республикамизда кейинги йилларда маҳалла комитетларига тарбия ўчоғи сифатида қаралмоқда. Уларнинг ролини ошириш мақсадида раис ва котибга ойлик маоши тўланмоқда.

Маҳаллада 580 хонадон бор. Уларда 3,5 минг киши истиқомат қилади. Оилаларнинг тинч-тотув яшашлари учун барча чораларни кўряпмиз. Бу борада депутатлар, жамоатчи органлар, маҳалла фаоллари ёрдамига таяниб иш олиб боришяпти.

Маҳалламизга алоҳида участка инспектори бириктилган. Унинг ёрдамида тарбияси оғир болалар рўйхатга олиниб, улар билан якка тартибда иш олиб бориляпти. Бундан ташқари турли оммавий-сиёсий, маданий тадбирларнинг изчил ўтказиб турилиши вазиятни соғломлаштиришда муҳим роль ўйнамоқда. Натижада шу йили бирорта ҳам жиноят ёки тартиббузарлик содир бўлмади. Маҳалланинг умумий ютуғи муносиб баҳоланди. Шаҳримизда ўтказилган кўрик-конкурсда ғолиб чиқиб рангли телевизор билан тақдирландик.

К. АРАПОВ, Учқўрғон район совети депутати, Қайси қишлоқ совети қошида тузилган депутатлар гуруҳи раҳбари:

— Гуруҳимиз олти кишидан иборат. Биз ўзимизнинг биринчи ташкилий йиғилишимизни ўтказиб, иш тақсимотини тасдиқладик. Ишни аҳоли истиқомат жойларида Мурожаатни ишлаб чиқишдан бошладик. Мавжуд 10 та маҳалла халқ йиғинларини ўтказдик. Халқ йиғинларига ҳудуддаги ташкилот, корхона ва ўқув муассасаларининг раҳбарларини, депутатлар ва кўнгилли халқ дружиначилари раисларини ҳам таклиф этдик. Халқ йиғинлари ошкора мулоқотга айланди, десам муболаға бўлмас. Чунки ҳар бир маҳалла аҳли буни маъқуллаб, дилидагини гапирди, муаммоларини, фикрларини ўртага ташлади.

Ишонч билан айтиш мумкинки, халққа умумий гапдан кўра амалий иш керак экан. Ҳаракатларимиз зое кетмади. Қишлоқда 6 ой мобайнида 15 та жиноят содир этилган бўлса, депутатлар гуруҳи фаолият бошлагандан кейинги ўтган бир ой ичида умуман жиноят қайд этилмади.

Б. МАМАДЖОНОВ, Вилоят ички ишлар бошқармаси бошлиғи:

— Масаланинг моҳиятига чуқурроқ ёндошадиган бўлсак, хотиржам бўлишимизга ҳеч қандай асос йўқ. Чунки биз ҳам қўшни вилоятлар, қардош жумҳуриятлардаги каби безорликнинг аччиқ сабоғини бошдан кечирдик. Шунинг учун маҳаллий шўролар депутатлари ва маъмурий органлар фаолиятини бирлаштириш, бутун жамоатчиликни оёққа турғизиш, айни муддао бўлди.

Бугунги мураккаб ҳаётда шахсий мулк ўғриларининг кўпайганлиги аҳолини қаттиқ ташвишга солмоқда. Улар маъмурий органлардан бу борада кескин чоралар кўришни талаб қилмоқдалар. Ишонаманки, халқ ичида юришимиз, йиғинлар ўтказишимиз шубҳасиз фойда беради.

Ё. МУҲАМЕДОВ, Ўзбекистон жумҳурияти Олий Кенгаши Котибиятининг Шўролар иши масаласи бўйича бўлим мудири:

— Мамлакатимизда ижтимоий вазият мураккаблашди. Сиз билан биз халқ орасида кўпроқ бўлишимиз, улар билан кўпроқ ишлашимиз лозим. Уларнинг аҳил, иноқ, бир-бирларига меҳр-оқибатли бўлишини таъминлаш ниҳоятда муҳимдир. Бу борада наманганликлар яхши иш бошладилар. Вилоятнинг аҳоли истиқомат жойларида жиноятчиликка қарши кураш, ҳуқуқ-тартиботни мустаҳкамлаш мақсадида депутатлар гуруҳларининг тузилганлиги фикримизнинг ёрқин далилидир. Ўйлайманки, бу саъй-ҳаракатлар яхши самаралар бериши шубҳасиз.

Р. СИДДИҚОВ, вилоят совети раисининг ўринбосари:

— Энг аввало, шуни таъкидлаш лозимки, вилоятда жиноятчиликка қарши кураш ва унинг олдини олиш борасида маҳаллий шўролар, уларнинг ижроия қўмиталари, маъмурий ва ҳуқуқ-тартибот органлари фаолиятини уйғунлаштириш раёсатининг шу йилнинг февралдаги қарорига мувофиқ Наманган шаҳри маҳаллаларига вилоят ташкилотлари раҳбарлари, ҳуқуқшунослар ва мафкура ходимларининг оталиғи ташкил этилди. Халқ депутатлари вилоят советининг 6 апрелда бўлиб ўтган сессиясида жиноятчиликка қарши курашнинг аниқ тадбирлари ишлаб чиқилди. Депутатлар ўз сайлов округларида бўлиб, халқни сессия қарорини бажаришга сафарбар этмоқдалар. Натижада вилоятда умумий жиноятчиликнинг ўсишини тўхтатишга эришдик.

Ҳозир ижтимоий-сиёсий вазиятни барқарорлаштириш, вилоятда тинчлик-осойишталикни таъминлашдан кўра муҳимроқ иш йўқ. Аҳоли истиқомат жойларида депутатларнинг гуруҳларга бирлашишларидан мақсад — жиноятчилик ва ҳуқуқ-тартибот бузилишига қарши курашга бутун жамоатчиликни сафарбар этишдир.

Маълумки жумҳуриятимизда, қолаверса вилоятимизда тартиб-интизом, ижтимоий-сиёсий вазият нисбатан барқарор бўлиб турибди. Бироқ мамлакатдаги зиддиятли ҳолатнинг акс садоси бизларга ҳам ўзининг салбий таъсирини кўрсатиши мумкин. Шунинг учун ҳам депутатлар ҳар куни ўз сайловчилари билан мулоқотда бўлмоқдалар, халқ йиғинларини ташкил этмоқдалар. Уларнинг талаб-истакларини, хоҳиш ва иродаларини, ташвишга солаётган муаммоларни яхшироқ ўрганмоқдалар.

Албатта, биз бутун жамоатчиликни депутатлар бошчилигида бежиз оёққа турғизмаяпмиз. Агар ҳар бир депутат гуруҳи ўз ҳудудида биттадан жиноят содир этилишининг олдини ололсалар, вилоят бўйича бу кўрсаткич беш фоиз қисқарди, дегани. Агар иккитадан қисқартиролсалар ўн-ўн икки фоиз камаяди.

Ҳақиқатдан ҳам вилоят халқ депутатлари хайрли иш бошладилар. Улар ўз мурожаатларида турмушимизга номуносиб иллатлар илдизини қуритишни халқ ўз қўлига олгандагина кўзланган мақсадга эришиш мумкинлигини айтишмоқда, «Шундай фаоллик кўрсатайликки бирорта қонда бузар эл назаридан четда қолмасин» дейишмоқда.

Р. ИРИСОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

КАТТА ВОҚЕА АРАФАСИДА

Ўзбекистон Республикаси Президенти маҳкамасида Алишер Навоий 550 йиллигини ўтказиш комиссиясининг навбатдаги йиғилиши бўлиб ўтди. Мажлисда Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамаси Раисининг ўринбосари Э. Самандаров ахборот берди.

Алишер Навоийнинг тўйига тайёргарлик ишлари қизғин паллага кирди. Ҳозирнинг ўзидаёқ улуғ мутафаккир асарларини нашр қилиш, саҳнага қўйиш, рассомлар, ҳайкалтарошлар яратган ажойиб ишларни кўргазмаларда намойиш қилишга астойдил киришилди. Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Давлат мукофотини таъсис этилиши, Адабиёт музейи ва Адабиёт институтини очилиши республикамиз маданий ҳаётида катта воқеа бўлди. Айниқса, пойтахтимизда Алишер Навоий номидаги Миллий боғ ташкил қилишга асос солингани халқимиз дилидаги айни муддао бўлганлиги йиғилишда алоҳида таъкидланди.

Шунингдек юбилей тантаналарини вилоятларда ўтказиш, чет эллик ва иттифоқдош давлатлардан келадиган меҳмонларни кутиб олиш ва бошқа ташкилий тадбирлар муҳокама қилинди.

Юбилейнинг асосий тантанасида Алишер Навоий ҳаёти, ижоди ва унинг улуғ маънавий мероси хусусида бош маъруза қилиш Ўзбекистон халқ шоири Абдулла Ориповга юклатилди.

Мажлисни Ўзбекистон Республикаси Президенти маслаҳатчиси Б. Назаров олиб борди.

Жалолиддин САФОЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

1991 Алишер Навоий йили

АБАДИЯТ МУҲРИ

Шоир ғоялари, асарларидаги фикр-ўйлари ва у ўртага ташлаган муаммолар вақт ва замондан қатъий назар одамлар қалбида акс садо берса, ўқиб ўрганилса бу — унинг абадий тириклигининг белгисидир.

Шундай ижодкорлар борки, уларнинг айтган сўзи ва ишлари мангу ўлмасдир: Ҳомер, Шекспир, Пушкин ва бошқалар ана шундай даҳо санъаткорлар сифатида тан олинган. Ҳар бир халқнинг ўз улуғи бор. Бундай мумтоз зотлар ижоди, мероси бутун инсониятнинг маънавий мулкидир.

Буюк даҳолар ичида Алишер Навоийнинг муқаддас номи ҳам Зуҳро юлдуз мисол порлаб турибди. 550 йиллик , юбилей муносабати билан шоир номини эъзозловчи гаплар айтилаяпти. Бу табиий ва адолатлидир. Аммо, унинг буюк инсонпарвар ғоялари бугунги кун учун нақадар зарур эканлигини яна бир бор қайта тафаккур қилишимиз шоир учун ҳам, ҳозирги авлодлар учун ҳам фойдали бўлур эди.

Назаримда бизнинг айни даврдаги оғир аҳволимиз ва йўлсизлик азоби ичра қийналаётган руҳимизга Навоийнинг олам-шумул мероси малҳам, дардимизга даво бўлиши мумкин.

Кўплаб истеъдодли, ҳаракатчан одамларнинг вақтини, умрини зое кетказаётган ҳокимият учун кураш жабҳасини олиб кўрайлик. Навоий бундай курашлар натижасида юзага келадиган муаммоларни кўрсатибгина қолмай, бу нарсалар инсон боласи бошигаададсиз кулфатлар келтиришини исботлаб бердику!

«Лайли ва Мажнун» достонида Лайлининг отасининг фикрий бўғиқлиги, ўз майилларидан юқорига кўтарила олмаганлиги, уни ақл-идрокдан, фикрлашдан мусово қилади ва гўзал Лайлини ҳалокатга учраштга олиб келади. Бир одамнинг майда эҳтиросларидан устун бўлолмаганлиги қанчалар инсонлар тақдирини фожиали кечишига сабаб бўлади.

«Сабъаи сайёр» даги Баҳромни эслайлик. Туғма истеъдод соҳиби, ажойиб инсон куч-қувватга тўлган маҳали унга берилган ҳокимият кучи олдида ожиз қолади. Ҳокимият сеҳридан кўзлари қамашган Баҳром, тақдирнинг унга инъом этган муҳаббатини ўз қўли билан мавҳ этади. Баҳром Дилоромни ваҳшийлик билан йўқлик саҳросига улоқтириб ҳокимиятни, аёлга, дўстга, халққа муҳаббатдан устун қўйиб маънавий юзтубан кетади. Навоий ушбу ҳикоят билан ҳокимлик касалига чалинган бугунги «баҳромлар»га қарата ҳокимият бутун инсоний туйғуларни ўлдиради, деб, муножот қилади.

Муҳаббатнинг улуғвор кучи охир-оқибат ҳалок бўла туриб ҳам ғолиб келади. Ҳокимият эса бу доимо бир қўлдан иккинчи қўлга ўтиб турувчи, вақтинчалик нарса. Уни суистеъмол қилиш ҳукмдор учун фақат бошқаларни азоб-уқубат чоҳига итаришгина эмас, аввало ўз-ўзига ўлим хутбасини ўқишга тенг.

Навоийнинг фикр-ўйлари ўзининг ҳаёт тажрибалари ва тақдири замирига қурилган. У бизни ҳаёт мазмунини англашга, унинг маънавий қадриятларини қадрлашга чорлайди.

Навоийнинг фикрий жавоҳирлари шундай яшовчанки, исталган бир ғояси замонамизда ўз муқобилини топади.

Мулоҳазамиз далили учун бирор мавзуни алоҳида танлаб ўтирмасдан уруш ва тинчлик муаммосини олиб кўрайлик. Бундан беш аср муқаддам Алишер Навоий урушни «ваҳшийларнинг ваҳшати» деб атаган эди. Шоир: уруш — халқлар учун энг мудҳиш кулфатдир, у баҳс ва жанжаллар ечимида асосий восита бўлмаслиги лозим деб, қайта-қайта уқтирганди. Бу ҳозирги «янгича сиёсий тафаккур»нинг илк пойдевори, унинг дебочаси эмасмикан?

Навоий ижодидаги новаторликни назариётчи олимлар тўғри кўрсатиб беришган. Навоий биринчи бўлиб туркий тилда «Хамса» яратди. Ўнлаб шева ва диалектларда сўзлашувчи катта бир халқнинг улуғ жасорат кўрсатиб «як қалам» қилди.

Бугунги кундаги мустақиллик, давлат тили тўғрисидаги баҳс-мунозараларни кузата туриб, Навоий даврида ҳам бу муаммолар ўткир бўлганлигига ишонамиз ва қийин бир вазиятда улуғ шоир елкасига қанақанги оғир юкни олганлигини ич-ичимиздан ҳис қиламиз.

«Садди Искандарий» достонини қайта ўқиётганимда ҳозирги кунларимизга хос яна бир муаммо мени ўйлантириб қўйди. Рўзномалар, радио ва телевидениеда алоҳида имтиёзларга эга, кўплаб пул тўплаган кимсалар хусусида кўп гапирилди. Бироқ, кечагина бошқаларни айблаган шахслар бугун ҳокимият жилови қўлларига теккач, ўзлари худди ўшандай имтиёзлардан фойдалана бошлашди. Энди эса рўзномалар янги етакчилар ишлари хусусида куюниб ёзмоқдалар. Очкўзлик, муттаҳамлик, қандай бўлмасин бойлик орттириш кун сайин одамларни ўз гирдобига ғарқ қилмоқда.

Очкўзлик ва дунё бойликларига ҳирс-ҳавас қўйган кимсаларга қарата, шоир Искандар Зулқайнарин ҳақидаги ибратомуз ҳикоят билан мурожаат қилади. Искандар ярим дунёни эгаллаб, 12 минг шаҳарни босиб олиб, денгизу дарёлар бойлигига танҳо ҳукмдор —ўлимдан сўнг тобутдан қўлини чиқариб қўйишларини васият қилади ва бу билан қўлимдан шунча молу дунё бўлса ҳамки, у дунёга ҳеч нарса олиб кетаётганим йўқ демоқчи бўлади.

Навоийнинг ҳаётини биз у яратган достонлар ойнасида кўрамиз. Бизнинг давримиз, ҳаётимиз акс этиши лозим бўлган ойнани эса чил-чил синдириб, майда-майда бўлакларга бўлиб юбордик. Навоий бизнинг бу кунларимизни кўриб нима деган бўлур эди, у муккаррам зот бизга не маслаҳат берган бўлур эдилар?

Мен Алишер Навоий ғояларини замондошимиз деб шунчаки айтмадим. У инсоннинг бахт-саодати, тараққийси учун энг зарур нарсаларни олдиндан кўра билди. У абадият қонуни бўлмиш — тинчлик, яхшилик, муҳаббат, меҳнат, адолат, дўстлик ҳақида ёзди ва ёнди. Ана шундай улуғвор инсоний туйғуларгина мўъжиза яратишга, яъни ҳаёт ойнамизни яна қайта бутлашга қодир. Биз улуғ шоиримиз орзу қилган жамики инсонпарвар ғояларга содиқ қолсакгина тириклик ойнасида ҳурматга лойиқ инсон сифатида акс этамиз.

Алишер Навоийнинг асрлар қаъридан оқиб келаётган доно ўгитларидан баҳраманд бўла туриб, ул зотга бугунги куннинг бир ўлчови билан мурожаат қилмоқчиман. У бутун борлиғини инсонларга бахш этди — бу ўлчов ҳар қандай илмий унвондан, мукофотдан улуғдир. Бу — бевосита Алишер Навоийга тааллуқлидир. У инсонларга шундай ажиб бир меҳр билан муносабатда бўлдики, уларнинг бугунги ва келажаги учун ёниб қайғурдики — улкан маданий-маърифий меросдан фақат ўша давр одамларигина эмас, беш аср оралиғидаги аждодлари ва ҳозирги авлодлар баҳраманд бўлмоқдалар. Мангу қадриятларга хизматни ҳар недан улуғ қўйган шоир оиласиз, болачақасиз умр ўтказди. Бироқ у ёлғизланиб қолмади — жами башар унинг хонадони, унинг асарларини ҳурмат билан эъзозлаб ўқиб ўрганаётган ва ул зотни улуғ бир муҳаббат билан севувчи, ундан илҳомланувчи ҳар бир инсон боласи буюк шоирнинг фарзанди бўлиб қолади.

Владимир КАРПОВ,
Алишер Навоий 550 йиллик юбилейини ўтказувчи Бутуниттифоқ комиссиясининг раиси.

«ҚИЗИЛ ДЕҲҚОН»ДА НАВОИЙХОНЛИК

ТОШКЕНТ шаҳридаги «Қизил деҳқон» маҳалласида буюк ўзбек шоири ва мутафаккири А. Навоий таваллудининг 550 йиллигига бағишланган тантанали адабий-бадиий кеча ўтказилди.

Кечани Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Муҳаммаджон Абдуқундузов очиб, шоир ижоди ва фаолияти ҳақида гапирди. У Навоий асарларида илгари сурилган инсонпарварлик ғоялари ўлмаслигини таъкидлади.

Кечада «Ҳамза» номли ўзбек драма театрининг актёрлари «Нажот истаб», «Хотинлар гапидан чиққан ҳангома», «Олтин девор», «Юлдузли тунлар» ва «А. Навоий» драмаларидан саҳна кўринишларини намойиш этишди. М. Турғунбоева номидаги «Баҳор» ансамблининг етакчи санъаткорлари шоир ғазаллари билан айтиладиган қўшиқлардан куйлашди. Жозибали рақслар ижро этиб тантанага файз киритишди.

М. АЛИМОВА.

СУРАТЛАРДА: Навоийхонлик тантаналаридан лавҳалар. Е. БОТИР олган суратлар.

ҲУРРИЯТ СУЯНГАН ТОҒЛАР

Ўшанда катта оиланинг ақлу хушли ҳамма аъзоси чин маънода ғам-андуҳга ботган эди. Отанинг ошқозонига икки марталаб жарроҳ тиғи теккан эса-да, нафи йўқ, озгина тамаддиси ҳам ботмасди. Ҳовлидан яқиндагина ўтказилган тўйнинг излари кетмаган — эндигина тўнғич ўғилларини уйлашди, унинг орқасидан яна етти ука-сингиллар улғайишмоқда...

1986 йилни кутгани дастурхон ёзишди-ю, ҳар кимнинг дарди — ичида. Чунки жарроҳ иккинчи операциядан кейин (биринчисини ҳам ўзи ўтказганди) катта ўғилларни чақириб...

Баҳор олди, йўғон чўзилиб, ингичка узиладиган кунларда отанинг аҳволи кун сайин оғирлашарди. Ўз маҳалладоши бўлмиш Раҳматали деган дўхтирни мақтаб юрган қуданинг қистови билан беморни ўша шифокорнинг олдига олиб боришди. Сиртдан қараганда, Марғилон шаҳар марказий шифохонасининг энг номдор жарроҳи-ки (у киши ҳозир оламдан ўтган, шунинг учун номларини келтирмадик) даволай олмаган, посёлка медицина-санитария қисмининг оддий жарроҳи қўлидан нима келарди, деб ўйлаш мумкин. Лекин...

— Дўхтирни кўрдиму тузалиб кетишимга ишондим. Сабабини билмайман. Раҳматали кўзимга тикилиб ўтириб аҳволимни суриштираяптию, шу дақиқадан бошлаб гўё енгиллашиб бораардим, — бу беморнинг жарроҳлик муолажасидан кейинги гапи. Бироқ бу гапгача, эҳ-ҳе, бутун оила аъзолари, беморнинг ўзи, унинг етмишдан ошган онаси тиғ устида яшадилар, деса бўлади. Ҳаммадан ҳам дўхтир Раҳматали Мадғозиев енгиб ўтган руҳий ва жисмоний ғовлар аввалгиларига сира ўхшамасди.

— Ички аъзоларни бир марта операция қилган жарроҳ уларни қайта қуради деса бўлади. У беморнинг ошқозонини эса икки марта қайта қурилганди, — сўзлайди Раҳматали ака. — Шунинг учун аввалдан жарроҳлик усулини белгилаб олиш мушкул эди. Лекин бундан мураккаб томони беморлик варақасидаги ёзув билан боғлиқ эди.

...Ишонгинг келмайди, бироқ кўз кўриб турган ҳақиқатдан ҳам тониб бўлмайди. Одамлар бир умр табиб деб ишонган, ҳаётини умид билан топширган қўлига шифокор иккинчи операциядан кейин беморлик варақасига «ошқозон раки» деб ёзиб қўйган, бу гапни унинг яқинларига ҳам айтган эди...

— Кўпчиликка устоздек бўлган дўхтирнинг гапига, ёзувига ишонмаслик ҳам мушкул эди, аммо касалликнинг кечишини ўрганганим сайин шубҳам ортарди.

Беморнинг аҳволи оғирлашаётганлигига қарамай, дўхтир уни жарроҳлик столига ётқизишга шошилмаётганлиги, гоҳ Фарғонадаги, гоҳ Қирғулидаги замонавий тиббиёт ускуналари билан жиҳозланган шифохонага юбориб турли хил кўриклардан, текширувлардан ўтказиши шубҳаю гумонларни янада кучайтирарди ҳам.

— Энди адашмаслик шарт эди, — ўз ёшига нисбатан улуғворроқ, салмоқли овозда сўзлайди дўхтир. — Чунки нозиклашиб кетган тана озгина хатони ҳам кўтаролмаслиги аниқ эди. Ҳар жиҳатдан яхшилаб текширгач шубҳам тўғри эканлигига ишондим ва энди руҳий ғовни енгиб ўтишимга тўғри келди. Бу гапимнинг изоҳи шуки, беморни учинчи марта жарроҳлик столига ётқизиш айримларнинг тасаввурида ўз ҳамкасбингнинг сирини очиш, мартабали шифокорнинг фикрини инкор этиш, унинг хатосини ошкор қилиш, юзига оёқ қўйиш деган гап эди. Лекин кўз олдимда ҳаётдан умидвор дардманд инсондан бошқа ҳеч ким, ҳеч нарса қолмади. Муолажа кунини белгиладик.

— Операция бўладиган куни дўхтир тонггача китоб кўриб чиқдилар, — бу Раҳматали аканинг турмуш ўртоғи Валя опанинг гапи.

...Ошқозон очилганда, аввалги тахминлар ҳолва бўлиб қолди. Худога минг қатла шукрки, бемор варақасида қайд этилган бешафқат касалликка чалинмаганди. Лекин худди латта-путтани ямаб чирмагандай, аввалги операция пайтида тузукроқ муолажа ҳам қилинмаган яралар усти гўё «ямаб» қўйилган, ичаклар қисилиб қолганди. Операция муддати мўлжаллангандан бир неча баробар чўзилиши аниқ эди, лекин буни бемор кўтара олармикан?

Нажот столига энгашган ҳамма дилларнинг мақсади эзгу бўлди, барчанинг фикри аниқ ва тийрак ишлади, чаққон қўллар адашмади. Қарийб олти соат давом этган ҳаёт-мамот жангида Раҳматали Мадғозиевнинг нияти, эътиқоди, ишончи, тажрибаю маҳорати ғолиб чиқди. Операция шу даражада муваффақиятли ўтдики, тўртинчи куни деразадан қараган дўхтир аввалига кўзларига ишонмади: ўша бемор. Шошилиб пастга тушди.

— Учинчи қаватдан нега пастга тушдингиз? Мунча тез? — сўради хавотирланиб.

Саволнинг жавоби дунёга деярли янгидан келган, йигирма йиллик дарду азоблардан фориғ бўлган инсоннинг болаларникидек чақнаб турган кўзларидан, кўтаринки кайфиятидан маълум эди.

Ҳозир ўша одамнинг суйган таоми — палов. Меҳнатта яроқсизлик йиллари орқада қолиб кетди, бир давлат хўжалигида хизмат қилади. Бу воқеаларни сўзлаб бераркан, бир инсоний андиша — ўтганларга тош отмаслик, марҳумнинг руҳини чирқиллатмаслик учун ўз номини ҳам ёзмаслигимни илтимос қилди.

— Раҳmaталидек дўхтирлар борлигини ёзсангиз, шундайлар сони кўпайса...

Фарғона шаҳрининг Қиргули йўлдош шаҳарчасида жойлашган азот ишлаб чиқариш бирлашмаси медицина-санитария қисмининг олий малакали жарроҳи Раҳматали Мадғозиевнинг болалик йилларидан то шу кунгача бўлган ҳаётини қоғозга туширса, китоб бўлади. Балким, бу ният ҳам вақти билан амалга ошар. Лекин ушбу ўринда унинг раҳматли отаси Мадғози ака Ўрмоновнинг энг эзгу нияти — фарзандларидан бири яхши шифокор бўлиши ҳақидаги орзуси чин маънода рўёбга чиққанини айтиб, падар руҳини яна бир карра шод этайлик.

— Охирги йигирма кунда иситмам 39—40 даражадан тушмади. Етти йилдан буён азоб тортардим, лекин ҳеч ким аниқ ташхис қўймади. Мана, операциядан чиққанимга етти кун бўлди, жуда яхшиман. Раҳматали ака — тилло одам! — бу асаларичи Сервер Аметовнинг қуйилиб келган гапларидан қатра.

Қувалик радиотелефонист Адҳамжон Исмоилов Раҳматали Мадғозиев раҳбарлик қилаётган бўлимнинг ҳамма шифокорлари ҳақида миннатдорчилик билан гапирди. «Дард билан келган беморнинг кимлигини суриштиришмайди ҳам. Дарҳол текшириб, муолажани бошлашади».

Фахрий ёрлиқлар, медаллар... анчагина. Аммо ҳақиқий, ибн Сино номи билан ичган қасамига бир умр собит қолгувчи шифокор учун дардлари арий бошлаган бемор кўзида учқунлаган шодликдан ортиқ мукофот йўқ.

Мен Раҳматали Мадғозиев қўлидан, кўнглидан шифо топган минглаб одамлардан айримларинингина фикрлари, таъзимларига халқимнинг шундай фарзандлари борлигидан бошимизни баланд, руҳимизни тетик этгувчи ғурурни қўшиб элга тақдим этаман. Мустақиллигимиз ана шундай касбу кори юксак инсонийлигу ҳақиқий маҳорат бўлган инсонлар қалбига суяниб қаддини тиклайди.

Муҳтарама УЛУҒ қизи.

Тарихнинг ўқилмаган саҳифалари

ВАГОНЛАРДА КЕТГАН АРМОНЛАР

Уйма-уй юришга охири ГПУ, милиция ходимларининг ҳам юраги безиллаб қолди. Мис идишларни арава-арава қилиб жўнатишган бўлса ҳамки, бу бошлиқларга кам кўринарди. Ғалати ҳолат: ўзбеклар мис баркашу мис кўзаларни индамай олиб чиқиб беришар, сўнг «қутулдимми» дегандай яна сассиз кириб кетишарди.

Охири навбат Ҳазрати Имом масжидида сақланаётган қирқ қулоқли қозону Оқсарой тўпхонасида турган замбаракларга келди. Улкан қозонни темирйўл станциясига олиб боришга анча қийналишди. Шаҳрисабзнинг машҳур аравакашлари Ҳайдар карвон, Шоди карвон, ҳаддан ташқари кучлилиги сабаб ҳўкиз деб ном олган Исмат аравакашдан маслаҳат сўралди. Минг машаққатлар билан қозон станцияга олиб борилиб «кўтар, ҳо кўтар» билан платформага юкланди...

1935 йилда юз берган бу воқеа ҳамон Ҳуррам бобонинг эсида. Яқинда Туркистондаги Аҳмад Яссавий мақбарасига қайтарилган қозон бу воқеани ёдга олишига сабаб бўлди.

— Ёпирай, биз 1935 йилда юклаб жўнатган Амир Темур қуйдирган қозоннинг худди ўзи-ку, — деди отахон ўз юртига қайтарилган қозон суратини кўрар экан, ҳаяжонланиб. — Қаранг-а, бор экан-да!

У суратга қайта-қайта тикилди. Отахоннинг ўғли икковлон бу Туркистондан олиб кетилган қозон эканлиги ҳақида тушунтиришимизга қарамай, у киши ўз фикридан қайтмасди.

— Майли, ўғлим, Шаҳрисабздан олиб кетилгани бошқа қозон дейлик. Лекин мана шу суратдаги қозонга жуда ўхшаркан. Демак, Амир Темур Туркистондаги қозондан яна битта қуйдирган, биз эса калта ўйлаб, буйруққа бўйсунибмизда, юклаб юбораверибмиз.

Сўлим Қаъни қишлоғида яшайдиган Хуррам бобо Боқиев 20—30 йилларда ГПУ органларида, милицияда ишлаган. Шу билан бирга уста боғбон сифатида донг қозонган. Отахон инқилоб арафасида кечган воқеаларни майда-чуйда тафсилотларигача билади.

— Ўзиям қозонмисан қозон эди-да. Отамдан эшитганман: бир гал очарчилик пайтида халқ ўртасида «Тўрам Бадавлат» деб ном олган Шаҳрисабз беги Саид Акрамхон ана шу қозонда ҳадиса (ҳалим) пиширтирган экан. Қозонга ҳар бирига 10 пуддан буғдой кетадиган иккита қопни бўшаттирибди. Бу ҳозирги 320 килога тўғри келар, кейин икки ҳўкизнинг гўштини солишибди. Отам «бу ҳадиса Шаҳрисабздаги бутун оч-наҳор юрганларга етган» деб юрардилар.

Хуллас бобо билан қилган суҳбатимиз сабаб бўлдию бу воқеага қизиқиб қолдим. Ростини айтганда, отахоннинг «ўша йили қозон, астралиялклар қуйган икки мис тўпдан ташқари яна 71 вагон мис идишлар жўнатганмиз» деганига ҳеч ишонгим келмасди.

30 йилларда милиция органларида ишлаган, бир қанча вақт Шаҳрисабзда милиция бошлиғи бўлган Симонтоб бобо Шоломовдан бу ҳақда сўрашга ботиндим.

— Қозон, тўпларнинг жўнатилгани рост, — деди бобо. Фақат Москвагами, Ленинградгами ёки Уралгами аниқ билмайман. Вагонлар сонига келганда аниқ эсимда йўғу ишқилиб ўнлаб вагон тўлганини биламан.

Амир Темур қуйдирган қозон ҳақида шаҳар уруш ва меҳнат ветеранлари Кенгаши раиси Аҳмад ота Орзиқулов ҳам биларканлар. «Қанийди ўша қозону тўпларни қайтариб топиб келсак, ташкил этилаётган ўлкашунослик музейимиз зўр бўларди-да» дедилар армон билан.

Хуллас, кўп отахонлар билан суҳбатда қирқ қулоқли қозоннинг ҳақиқатдан мавжуд бўлганлигига ишонч ҳосил қилдим. Аммо ўша йилларда катта лавозимларда ишлаган бир қариянинг сўзларидан лол қолдим: «Мен ҳеч нарсани билмайман, бунақа гапларга ишониб, бошимни оғритманг, ука!» Аммо фахрийлардан Наби Хидиров, Қосим Тошматов ва бошқа отахонлар Хуррам бобонинг айтганларини тасдиқлашди.

Уйга толасан киши: наҳотки 30 йилларда давлат шунақа ночор аҳволга тушиб қолган бўлсаки, одамларнинг уйидан мис қидирилса?! Шундай дейману ҳатто ғишти учун Оқсаройни бир қисмини портлатмоқчи бўлган бир савдо ташкилоти раҳбари ҳақида эшитганларим ёдимга тушади. Ўша мис идишларнинг қанча-қанчаси ноёб санъат асарлари бўлганлиги шубҳасиз. Отахоннинг эслашларича баъзи баркаш, кўза, офтобалардаги нақшлар кўзни оларкан. Ҳатто бир қария «Бу яхшикуя ўғлим, суриштириб кўриш керак. Лекин эшитишимча, қозон ҳам мис идишлар билан бирга эритиб юборилган» деб қолди.

Ноумид шайтон. Эҳтимол буюк жаҳонгир бобомиз амри билан қуйдирилган қозон марказлардаги музейлардан бирининг қоронғу ертўласида сақланаётганлигига умид бордир. Кейин платформага юкланган қозонга алоҳида ҳужжат тўлдирилган экан. Балки ўша ҳужжат ГПУ, милиция архивларида сақланаётгандир. Ҳар ҳолда кўплаб шаҳрисабзликлар, айниқса, унинг тарихи билан фахрланадиган, келажаги учун қайғураётган кишилар худди Туркистонда бўлгани каби Шаҳрисабзда ҳам бир катта тантана бўлишига ишонадилар.

А. ЙЎЛДОШЕВ,
ССЖИ Журналистлар уюшмаси аъзоси.

ГЕЛИОТЕХНИКА ИСТИҚБОЛЛАРИ

Тошкентда илмий-амалий конференцияда қатнашган Ўзбекистон, Россия, Украина, Қозоғистон, Қирғизистон олимлари ва мутахассислари халқ хўжалигида қуёш энергиясидан фойдаланиш имкониятларини муҳокама қилдилар.

Ўзбекистон Фанлар академияси, «Узгелиотехника» тармоқлараро фан-техника маркази, иқтисодий ва илмий техникавий ташвиқот республика уйи бошқа бир қанча муассасалар ва идоралар кўмагида шу анжуманнинг ташкилотчилари бўлдилар.

Конференция қатнашчиларига энергиянинг қайта тикланадиган манбаларидан фойдаланиш, қуёш энергиясини жамлаш ва юқори ҳарорат тадқиқотлари, қишлоқ хўжалигида қуёш энергиясидан фойдаланиш, қуёш нури билан уйни иситиш ва иссиқ сув билан таъминлаш, фотоэлектрик ўзгарткичлар — шу муаммоларга доир ишланмалар таклиф этилди. Кўпгина юқори самара берадиган ишланмалар ишлаб чиқаришга жорий этиш учун тайёр.

(ЎзТАГ мухбири).

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раёсати ва аппарати жамоаси Ўзбекистон Республикасининг халқ депутати, саноат, халқ истеъмоли моллари, аҳолига хизмат кўрсатиш ва савдо қўмитаси раисининг ўринбосари

Отахон МАҲМУДОВ

вафот этганлигини чуқур қайғу билан маълум қиладилар ҳамда марҳумнинг оила аъзоларига ҳамдардлик изҳор этадилар.

Бош муҳаррир вазифасини бажарувчи: Н. С. САЪДУЛЛАЕВ.

Таҳрир ҳайъати: А. А. АБДУЛЛАЕВ, Ф. Й. АБДУРАҲИМОВА, И. Г. ВОЛКОВ, Д. М. ҒУЛОМОВА, С. С. ҒУЛОМОВ, З. И. ЕСЕНБОЕВ, А. И. КОВАЛЕВ (масъул котиб), Л. П. ҚАЮМОВ, Тоҳир МАЛИК, М. МУҲАММАДҚУЛОВА, С. Ф. МУҲИДДИНОВ (масъул котиб), Т. Э. НАЗАРОВ (бош муҳаррир ўринбосари), З. Қ. НОРМУҲАМЕДОВ, Л. Н. ПАК (бош муҳаррир ўринбосари), Т. Р. ПИДАЕВ, М. РЎЗИМАТОВ, О. Р. САИДОВ (бош муҳаррирнинг биринчи ўринбосари), В. Н. СИГЕДИН, Ш. ТЕМУРОВ.

МУАССИС: Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700000, ГСП
Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 19-уй

Телефонлар: 32-09-67, 33-07-48. Индекс: 64608. Буюртма № 5837.
118800 нусхада чоп этилади.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри. 700083, Ленинград кўчаси, 32-уй. Босишга топшириш вақти 21.00. Босишга топширилди: 20.30. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12